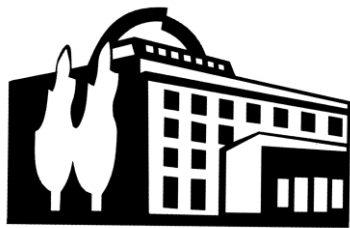

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка

Бирюк О.В., Лілік О.О., Стеченко Т.О.

МЕТОДИКА НАПИСАННЯ
МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ
В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Чернігів
2024

Рецензенти:

С.О. Жила – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української мови, літератури та журналістики філологічного факультету Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка;

І.В. Борисенко – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Академії державної пенітенціарної служби.

Бирюк О.В., Лілік О.О., Стеченко Т.О.

Б 64   Методика написання магістерської роботи в контексті професійної підготовки вчителів англійської мови та зарубіжної літератури : навч.-метод. посібн. Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, 2024. 92 с.

Цей навчально-методичний посібник є важливим ресурсом для здобувачів вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта, спеціалізації 014.021 Англійська мова та зарубіжна література другого (магістерського) рівня, які готуються до написання магістерських робіт із методики викладання англійської мови або зарубіжної літератури. Посібник охоплює основні етапи підготовки та виконання кваліфікаційної роботи, надаючи чіткі рекомендації щодо вибору теми, формулювання дослідницьких завдань, а також розроблення структури і змісту роботи відповідно до вимог сучасної науково-методичної практики.

У посібнику детально описано основні положення щодо виконання кваліфікаційної роботи з методики навчання англійської мови та зарубіжної літератури, зокрема, акцентовано на специфіці обох напрямів та особливостях їх поєднання в контексті педагогічної підготовки. Окремо розглянуто вимоги до технічного оформлення роботи, що відповідають сучасним академічним стандартам, а також принципи академічної доброчесності, важливість яких у процесі написання та захисту магістерської роботи не можна недооцінювати.

Особливу увагу приділено критеріям оцінювання кваліфікаційної роботи, що дає змогу магістрантам не лише усвідомити вимоги до роботи наукового рівня, а й орієнтуватися на можливі напрямки удосконалення своїх досліджень. Враховуючи те, що кожен етап написання магістерської роботи є важливим, у посібнику надано корисні поради щодо планування часу, організації роботи з науковим керівником та підготовки до захисту.

Посібник стане допоміжним матеріалом для студентів магістерських програм, а також для викладачів, які здійснюють науково-методичний супровід процесу підготовки кваліфікаційних робіт із методики навчання іноземних мов та зарубіжної літератури.

Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка (Протокол №5 від 27 листопада 2024 р.)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА _____	4
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ _____	8
ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ _____	18
ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ _____	32
ВИМОГИ ДО ТЕХНІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ _____	43
ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ _____	48
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ _____	51
ЛІТЕРАТУРА _____	61
ДОДАТКИ _____	63

ПЕРЕДМОВА

Підвищення якості підготовки магістрів Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, забезпечення безумовної конкурентоспроможності диплома нашого ЗВО вимагає вдосконалення всіх форм освітнього процесу. Важливим напрямом науково-дослідної роботи в межах освітнього процесу для здобувачів магістерського рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта, спеціалізації 014.021 Англійська мова та зарубіжна література, які навчаються за ОПП Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література), є написання й захист кваліфікаційних робіт. З метою досягнення високого рівня академічної грамотності й наукової продуктивності було проаналізовано загальноприйняті в системі вищої освіти правила, вимоги та норми написання й оформлення наукових робіт і впорядковано цей посібник.

Указівки до підготовки й захисту кваліфікаційної роботи магістрантів розроблені відповідно до вимог Положення про організацію освітнього процесу (<http://surl.li/jjocjf>), Положення про випускову кваліфікаційну роботу (<http://surl.li/cwjygl>) та Положення про академічну доброчесність в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (<http://surl.li/irhwoe>), з урахуванням Державного освітнього стандарту вищої професійної освіти, Закону України «Про вищу освіту», Національної рамки кваліфікацій.

Так, магістранти мають докласти зусиль для написання роботи, яка б відповідала чинним академічним стандартам та науковим вимогам, з-поміж яких особливого значення набувають:

– *актуальність теми*: робота має бути присвячена актуальній проблемі, що відповідає сучасному рівню розвитку науки, техніки чи суспільних процесів. Тема повинна мати значення як для теоретичних досліджень, так і для практичного застосування;

– *наукова новизна*: магістерська робота має містити елементи наукової новизни, що полягає у вирішенні нових для науки або практики завдань, внесенні доповнень у панівні теорії або практичні підходи;

– *цілісність і системність*: робота має бути логічно побудованою, містити чітку структуру та послідовність викладення матеріалу; усі її частини (теоретична, методологічна, практична) мають бути взаємопов'язані;

– *використання сучасних наукових підходів*: магістерська робота має відображати як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового пізнання, відповідно до обраної теми;

– *обґрунтованість вибору методів дослідження*: магістрант має обґрунтувати вибір методів дослідження, пояснити, чому вони є найбільш ефективними для вирішення поставленої проблеми;

– *використання актуальних джерел*: робота має базуватись на сучасних наукових джерелах, зокрема статтях, монографіях, дисертаціях, а також нормативно-правових актах, якщо це необхідно для теми дослідження;

– *теоретична обґрунтованість*: робота має бути теоретично обґрунтованою, з чітким покликанням на наукові концепції, теорії та підходи, що були використані під час дослідження;

– *практичне значення*: дослідження має бути орієнтоване на вирішення практичних проблем, із наданням рекомендацій щодо впровадження результатів у практику (для прикладних дисциплін);

– *інноваційність підходів*: у роботі мають бути представлені інноваційні підходи або шляхи розв'язання проблем, що відповідають сучасним вимогам і тенденціям у відповідній галузі науки;

– *самостійність виконання*: робота має бути виконана здобувачем освіти самостійно, без прямого використання чужих результатів без належного покликання, тобто з дотриманням принципів академічної доброчесності;

– *чіткість та точність викладення матеріалу*: текст має бути логічним, чітким і послідовним, необхідно уникати неясних формулювань і занадто складних мовних конструкцій;

– *аналіз і узагальнення результатів*: робота має містити аналіз результатів дослідження, їх узагальнення та коректну інтерпретацію з вказівкою на можливі обмеження.

– *оцінювання достовірності та надійності результатів*: необхідно вказати, які заходи були прийняті для забезпечення достовірності результатів дослідження та наскільки ці результати можна застосовувати в реальних умовах;

– *коректне оформлення посилань та цитувань*: усі джерела, на які посилається автор, мають бути правильно оформлені згідно з прийнятими стандартами цитування (наприклад, ДСТУ 8302:2015, APA, MLA тощо);

– *обґрунтовані висновки та рекомендації*: висновки мають бути обґрунтовані результатами дослідження і чітко впливати з основної частини роботи. Вони мають бути не лише теоретичними, а й містити практичні рекомендації;

– оформлення згідно з вимогами університету: робота має відповідати стандартам і вимогам, установленим в університеті, щодо оформлення, обсягу, структури та наукового апарату (наприклад, розмір шрифтів, міжрядковий інтервал, формат сторінок);

– перевірка на плагіат: робота має бути перевірена на плагіат, і рівень подібності з іншими джерелами не повинен перевищувати встановленого порогу (зазвичай 5-10%);

– оцінювання рівня самостійності: робота має демонструвати високий рівень самостійності в дослідженні, виявленні проблеми, збиранні та аналізі матеріалу, а також у формулюванні висновків;

– академічна доброчесність: у роботі мають бути чітко дотримані всі вимоги академічної доброчесності, що передбачають відсутність плагіату, коректне цитування, відсутність маніпуляцій із результатами дослідження;

– захист роботи: магістрант має бути готовий до захисту магістерської роботи, здатний презентувати основні результати та відповісти на запитання комісії, що перевіряє його знання та вміння.

Зазначений вище стислий перелік вимог до виконання магістерської роботи зумовив доцільність розроблення науково обґрунтованого видання, покликаного допомогти здобувачам другого рівня вищої освіти.

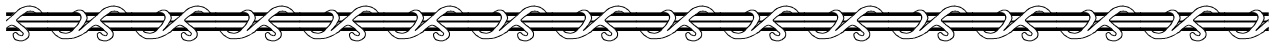
Посібник є підручним матеріалом як для студентів магістерських програм, так і для викладачів, які здійснюють науково-методичний супровід процесу підготовки кваліфікаційних робіт. Його побудовано так, щоб охопити всі етапи написання магістерської роботи: від вибору теми до її презентації та захисту. Особливу увагу звернено на важливість методичної підготовки в контексті викладання англійської мови та зарубіжної літератури, що є актуальним і важливим для формування у студентів професійних компетенцій, необхідних для роботи вчителем.

Варто підкреслити логічну структуру посібника, яка дає змогу поступово освоювати складні питання, що виникають у процесі підготовки магістерської роботи. Чітко сформульовані рекомендації щодо виконання кваліфікаційних робіт із методики навчання англійської мови та зарубіжної літератури дають здобувачам освіти необхідні орієнтири для досягнення високих результатів у науково-дослідницькій діяльності.

У посібнику також належну увагу приділено вимогам до технічного оформлення роботи, що є важливим аспектом у підготовці наукових текстів. Детально розглянуто принципи академічної доброчесності, що формують у магістрантів відповідальне ставлення до наукової роботи та захищають від порушень норм академічної етики. Зокрема питання академічної доброчесності набувають особливої ваги в контексті сучасних вимог до освіти та наукової діяльності.

Невід'ємною частиною посібника є розділ, присвячений критеріям оцінювання кваліфікаційної роботи. Це дає можливість здобувачам освіти краще зрозуміти вимоги до їхніх досліджень і підготуватися до захисту роботи на високому рівні. Автори пропонують практичні рекомендації щодо написання, структурування та формулювання результатів наукового дослідження, що є надзвичайно важливим для майбутніх педагогів.

Зміст і структура цього навчально-методичного посібника дають змогу магістрантам не лише освоїти основи наукового письма, а й ефективно застосувати отримані знання у практичній діяльності, а науковим керівникам здійснювати системний і конструктивний методичний супровід науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти, ефективно підготувати їх до захисту кваліфікаційної роботи.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Освітньо професійна програма Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література) передбачає виконання здобувачами вищої освіти кваліфікаційної роботи за одним з двох напрямків: методика навчання англійської мови або методика навчання зарубіжної літератури.

Випускова кваліфікаційна робота є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми, виконується протягом трьох семестрів із визначеною навчальним планом кількістю кредитів, тому вже протягом першого місяця навчання здобувачі вищої освіти мають визначитись щодо наукового керівника, напряму дослідження, теми наукового дослідження та затвердити календарний план-графік із завданнями для виконання.

ЕТАПИ ВИКОНАННЯ

У сучасній науці виділяють такі етапи наукового дослідження:

1. Організаційно-підготовчий етап.
2. Інформаційний етап.
3. Етап реконструкції.
4. Аналітичний етап.
5. Наративний етап.

Організаційно-підготовчий етап

Вибір теми

Орієнтовну тематику магістерських робіт розробляє випускова кафедра, затверджує її на засіданні, після чого її схвалює вчена рада факультету, але магістрант має право не лише обрати тему із запропонованого кафедрою списку, а й запропонувати свою тему з необхідним обґрунтуванням доцільності її розроблення. У процесі обрання теми магістрант враховує свої інтереси, нахили, а також такі фактори, як актуальність теми, її наукове і практичне значення, ступінь висвітлення питання в науковій літературі, доступність бази дослідження та ін.

Назва теми магістерської роботи має відповідати обраній спеціальності та суті досліджуваної наукової проблеми (завдання), вказувати на мету магістерського дослідження і його завершеність. У назві не бажано використовувати ускладнену термінологію псевдо-наукового характеру. Треба уникати назв, що починаються зі слів

«Дослідження питання...», «Дослідження деяких шляхів...», «Деякі питання...», «Матеріали до вивчення...», «До питання...» і т. ін., в яких не відображено достатньою мірою суть проблеми.

Тему кваліфікаційної роботи погоджують із керівником освітньої програми, розглядають і затверджують на засіданні випускової кафедри. Не дозволено декільком здобувачам вищої освіти виконувати роботи за однаковими темами й подібними планами (денної та заочної форм навчання). Остаточні теми кваліфікаційних робіт затверджує вчена рада факультету, вони можуть бути змінені лише в установленому Положенням про випускову кваліфікаційну роботу порядку.

Після вибору теми магістрант разом із науковим керівником складають графік виконання кваліфікаційної роботи та безпосередньо план дослідження.

Інформаційний етап

На цьому етапі дослідження відбувається пошук та опрацювання літератури. Робота розпочинається з відділу каталогів та залу періодики. Магістранти мають орієнтуватися на каталог і читальні зали бібліотеки університету, а також фонди Чернігівської обласної наукової бібліотеки імені Софії та Олександра Русових, онлайн-каталог Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського тощо.

Під час наукових пошуків передусім необхідно з'ясувати стан вивченості обраної теми в сучасній науці, щоб не повторювати в роботі загальновідомих істин, а конкретніше, точніше визначити напрями й основні розділи свого дослідження.

У процесі роботи з науковою літературою та документами магістрантам рекомендовано робити нотатки. Нотатки доцільно виконувати на окремих картках, які можна розташовувати або за алфавітом, або за основними питаннями, що розкривають зміст роботи. Картки дають змогу створити робочу картотеку, яку досить легко поповнювати й контролювати. Матеріали робочої картотеки використовують для складання списку літератури, тому бібліографічні описи на картках мають бути повними, відповідати вимогам стандарту оформлення списку літератури (Див. додатки). Крім основних відомостей про видання, на картках можна помістити анотацію, а також шифр документа і назву бібліотеки, у якій він зберігається. Складену з теми роботи картотеку необхідно дати на перегляд науковому керівникові, який порекомендує праці, котрі треба обов'язково опрацювати, а також ті, що слід вилучити з картотеки. Цю картотеку доцільно формувати в електронному форматі, щоб було зручно робити виправлення й вносити доповнення. Зібраний матеріал потребує сортування, критичної оцінки та ознайомлення магістрантом із найбільш сучасною літературою з обраної теми. Новіші праці, як правило, є більш повними й точними.

Будь-яке дослідження ґрунтується на працях попередників, саме тому проблема цитування й узагальнення посідає важливе місце у процесі роботи з джерелами. Під час непрямого цитування (переказ думок інших авторів своїми словами) варто бути якомога більш точним під час викладення думок автора, коректним щодо оцінювання його висновків, а також подавати відповідні покликання на джерело.

У процесі *цитування* варто брати до уваги такі рекомендації:

1) під час виконання дослівних виписок, які пізніше в тексті можуть стати цитатами, потрібно бути особливо обережними; кожна цитата обов'язково має супроводжуватися покликанням на джерело;

2) цитування не має бути ні надмірним, ні недостатнім, оскільки це знижує рівень науковості праці;

3) переписувати потрібно дослівно, разом із помилками і знаками пунктуації, що є в оригіналі;

4) цитування варто звести до мінімуму і вдаватися до нього лише тоді, коли воно справді необхідне; текст цитати треба починати й закінчувати лапками, наводити в тій граматичній формі, у якій він поданий у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання;

5) наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяють лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку; у цих випадках використовують вираз «так званий»;

б) цитування має бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців під час цитування допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками, які ставлять у будь-якому місці цитати (на початку, у середині, у кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

7) покликання в тексті роботи на джерела варто позначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «у роботах [1-7]...».

Під час написання кваліфікаційної роботи автор має давати покликання на джерела, наведені в «Списку використаних джерел». Такі покликання уможливають пошук документа й перевірку достовірності відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися варто на останні видання праці. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, який не вміщено в останньому виданні.

Якщо використовують відомості з джерел із великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, таблиць, до яких автор звертається в роботі.

Цитувати дослідників потрібно не лише у процесі розроблення теоретичної позиції дослідження (у теоретичному розділі вашої роботи), а й під час аналізу конкретного матеріалу. Так ви не лише виявите свою ерудицію, а й убережете себе від можливих помилок.

Перефразовування (переказування), як правило, дає змогу оформити матеріал для більшої частини тексту магістерської роботи. Це означає, що вже на етапі нотаток магістрант починає писати текст своєї праці. Необхідно прагнути передати думку автора якнайближче до оригіналу з використанням власної лексики. Для уникнення плагіату необхідно дотримуватись таких підходів: виділити основні ідеї, змінити структуру речень, використовувати синоніми або слова з подібним значенням, змінювати форми слів, а наприкінці речень обов'язково мають бути покликання. Особливою формою фактичного матеріалу є цитати, що органічно вписуються в текст дослідження під час аналізу позицій автора, їх використовують для того, щоб без перекручень передати думку автора першоджерела, для ідентифікації поглядів під час порівняння різних точок зору. Виходячи з їх змісту, автор роботи здійснює аналіз і синтез, будує систему обґрунтованих доказів. Цитати використовують і для підтвердження окремих суджень, які висловлює магістрант.

Узагальнення дає змогу одним реченням передати зміст цілого розділу або цілої авторської праці. Працюючи над роботою, магістрант має пам'ятати, що однією з вимог до написання роботи є її самостійність та творчість. Робота, перенасичена покликаннями, запозиченнями зі статей, підручників, монографій, не може бути позитивно оцінена. Якщо в роботі буде виявлено ознаки плагіату, магістрант не допускається до захисту.

Етап реконструкції

Після опрацювання різноманітних джерел та літератури постає проблема виділення достовірних фактів. Факти – основа будь-якого дослідження, і тому перевірка їхньої істинності (верифікація) є обов'язковим аспектом роботи з довідковим апаратом. Перевірка достовірності інформації, яку знаходимо в джерелах, може вимагати різних розумових операцій. Часом найефективнішими кроками можуть бути звернення до довідкової літератури чи порівняльний аналіз відомостей, що містяться в різних документах. Важливо також перевірити надійність джерела, звідки взято твердження. З цією метою потрібно звернути увагу на репутацію джерела інформації, компетентність її автора, а також на те, первинним чи вторинним є джерело, на яке він посилається. Корисно також знати, які суб'єктивні мотиви могли впливати на висновки автора.

Аналітичний етап

На цьому етапі здійснюють аргументацію власних спостережень над об'єктом дослідження на основі напрацювань попередників. Після встановлення істинності фактів постає питання осмислення та пошуку зв'язків і залежностей між явищами і подіями. На цьому етапі створюється власне наукове знання. Дослідник намагається осмислити й зіставити наявні в його розпорядженні факти, порівняти можливі трактування цих фактів, відстежити тенденції і закономірності. На цьому етапі магістрант найповніше реалізує своє право на власне розуміння проблеми дослідження.

Наративний етап

*Написання й оформлення тексту
кваліфікаційної роботи*

Структура кваліфікаційної роботи містить такі основні елементи:

1. Титульний аркуш.
2. Зміст.
3. Список скорочень і умовних позначень (за потреби).
3. Вступ.
4. Основна частина (поділена, як правило, на два або три розділи).
5. Висновки.
6. Список використаних джерел.
7. Додатки.

Зміст відповідає планові роботи, про який йшлося вище. Єдиною відмінністю є зазначення номерів сторінок. Указують лише номер початкової сторінки пункту плану.

Вступ. Завдання вступної частини – зорієнтувати в тематиці праці, представити тему роботи й дослідницьке завдання, пояснити, у чому полягає цінність дослідження, а також змалювати методичний контекст, до якого належить досліджуване явище. Вступ можна написати і до впорядкування основної частини роботи. Але в цьому випадку (навіть досвідченому досліднику) його доводиться неодноразово переробляти. Саме тому більш доцільно його писати на підсумковому етапі роботи, опанувавши науковий стиль і лексичні звороти письма. Оскільки завдання і структура роботи визначені в плані, то відсутність вступу не буде гальмувати написання роботи.

У вступі обов'язково треба обґрунтувати актуальність (чому тема є цікавою для дослідження) кваліфікаційної роботи. Як правило, це роблять шляхом формулювання фундаментальної та часткових проблем, яким присвячена кваліфікаційна робота, критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми, стисло викладають

історію питання (рівень вивчення теми) за хронологічним чи концептуальним принципом.

Обґрунтування вибору теми зазвичай полягає в визначенні її актуальності для сьогодення, теоретичного і практичного значення, слабкої розробленості в науковій літературі. На вибір теми можуть впливати й інші фактори: зацікавленість магістранта, участь у науковому гуртку, зв'язок із майбутньою професійною діяльністю, а завершують обґрунтування приблизно так: «Усе це зумовило вибір теми магістерської роботи... Це й визначило вибір теми магістерської роботи». Зазвичай обґрунтування актуальності займає приблизно 2-3 абзаци.

У вступі має бути схарактеризована інформаційна база роботи, що покликана підтверджувати достовірність аналітичних оглядів, записок. У кваліфікаційній роботі вона може вміститися в кількох абзацах: «У роботі використана в основному перекладна література, оскільки в українських виданнях ця тема поки що не знайшла належного розвитку», або «... використана українська й перекладна навчальна і періодична література, а також матеріали збірників наукових праць, дані проведених опитувань і анкетувань» та ін. Подають також характеристику електронної інформації – 1 абзац.

Вступ може містити (або не містити) обмеження теми й інші зауваження. Наприклад, «Тема кваліфікаційної роботи охоплює широке коло проблем... Основна увага в представленій роботі приділена...».

У вступі обов'язково потрібно вказати **об'єкт і предмет дослідження**. Предмет дослідження змістовно визначає тему (назву) кваліфікаційної роботи. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага магістранта, оскільки предмет дослідження визначає тему кваліфікаційної роботи, яка вказується на титульному аркуші як її назва.

Мету дослідження (1 речення) необхідно формулювати так, щоб вона вказувала на об'єкт та предмет дослідження. Відповідно до мети визначають основні **завдання дослідження** (залежно від кількості розділів і підрозділів). Вони мають відображати змістові, а не процесуальні аспекти роботи, для чого доцільно використовувати такі їх формулювання, як-от: «Проаналізувати...», «Визначити...», «Схарактеризувати...», «Описати...», «Провести...», «Розробити».

Методи наукового дослідження необхідно перерахувати та змістовно визначити, що саме досліджували за допомогою кожного методу. Вибір методів дослідження має забезпечити достовірність отриманих результатів і висновків. У дослідженні, як правило,

застосовують одразу кілька методів. Так, емпіричні методи зазвичай спрямовані на збір і аналіз конкретних даних із реальності, а теоретичні методи використовують логіку, аналіз і синтез для формулювання загальних теорій або моделей. Крім того, деякі методи можуть комбінувати ці підходи, що дає змогу дослідникам працювати на різних етапах наукового пошуку – від збору даних до побудови теоретичних концепцій. Зазвичай у контексті методичних досліджень розрізняють такі основні методи.

1. Методи емпіричного дослідження

Емпіричне дослідження ґрунтується на зборі даних з реального світу, які потім аналізуються для формулювання висновків. Зазвичай ці методи спрямовані на спостереження, вимірювання та експериментування. До цієї групи методів передусім належать такі.

Спостереження. Це метод, що передбачає безпосереднє спостереження дослідника за явищами чи поведінкою в природних умовах без втручання.

Експеримент. Здійснюють в контрольованих умовах, коли дослідник впливає на об'єкт дослідження для вивчення причинно-наслідкових зв'язків.

Опитування. Використовують питальники, інтерв'ю або анкети для збирання інформації від респондентів.

Тестування. Тести – це достатньо короткі, стандартизовані завдання, виконання яких дає можливість в обмежений період часу отримати характеристики щодо індивідуального розвитку учня, знань, навичок інших особистісних характеристик за певними параметрами. За формою проведення тести можуть бути індивідуальними та груповими, усними та письмовими, бланковими, комп'ютерними, вербальними і невербальними.

Контент-аналіз. Аналіз текстових або візуальних матеріалів (статей, документів, рекламних матеріалів) з метою виявлення певних закономірностей або тенденцій.

Кореляційний метод. Вивчення взаємозв'язку між різними змінними без встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

2. Методи теоретичного дослідження

Теоретичні методи орієнтовані на побудову та перевірку теорій, концепцій або гіпотез на основі вже наявних даних. Вони передбачають логічний аналіз, абстракцію та систематизацію знань. До цієї групи методів належать, зокрема, такі.

Аналіз і синтез. Передбачають розгляд складних явищ через їхні окремі елементи і з'єднання їх у цілісну картину.

Індукція. Виведення загальних принципів або закономірностей на основі спостереження окремих фактів або випадків.

Дедуція. Виведення конкретних висновків із загальних принципів або теорій.

Моделювання. Побудова абстрактних моделей явищ або процесів для вивчення їхніх властивостей і взаємодій.

Ідеалізація. Спрощення реальних явищ шляхом ігнорування другорядних факторів для досягнення більшої зрозумілості.

Концептуалізація. Формулювання нових понять, що описують явища або процеси, які ще не були достатньо досліджені.

3. Методи, придатні для застосування на емпіричному та теоретичному рівнях

Деякі методи можна використовувати як на емпіричному, так і на теоретичному рівнях, оскільки вони є універсальними і можуть охоплювати як збори даних, так і їхній аналіз:

Кейс-стаді (кейс-метод). Ґрунтується на вивченні окремих випадків або ситуацій, що дає можливість глибоко аналізувати феномени як на практиці (емпірично), так і в контексті теоретичних концепцій.

Порівняльний метод. Систематичне порівняння різних явищ або об'єктів дослідження, що дає змогу знаходити спільні риси та відмінності як на основі даних (емпірично), так і в контексті теорій.

Мета-аналіз. Статистичний метод, що об'єднує результати кількох незалежних досліджень для отримання загальних висновків, які можуть бути застосовані як у теоретичному, так і в емпіричному контекстах.

Формулювання гіпотез і теорій. Це процес, який поєднує обидва рівні дослідження – спостереження за явищами (емпіричний аспект) і теоретичне осмислення, що дає змогу створити або удосконалити наявні теорії.

У компоненті **наукова новизна одержаних результатів** викладають аргументовано, стисло та чітко наукові положення роботи, вказують відмінності одержаних результатів від відомих раніше та зазначають ступінь новизни одержаних результатів (*уперше одержано, удосконалено, дістало подальшого розвитку*). У процесі опису **теоретичного та практичного значення отриманих результатів дослідження** надають рекомендації щодо їх використання. Під час опису **структури роботи** подають інформацію про основні структурні елементи кваліфікаційної роботи, загальну кількість сторінок, рисунків і таблиць, опрацьованої літератури тощо.

Наприклад: Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, 2 додатків, списку використаної літератури (49 найменувань, з них 8 – іноземною мовою). Повний обсяг кваліфікаційної роботи становить 70 сторінок, основний зміст викладено на 62 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 2 таблиці, загальним обсягом 5 сторінок; 5 рисунків, загальним обсягом 5 сторінок.

Рекомендований обсяг вступу – 3-5 сторінок.

Основна частина роботи складається з розділів та підрозділів. Завдання розділів основної частини – переконливо довести та проілюструвати головну думку дослідника-початківця. В основній частині магістрант послідовно та переконливо викладає факти, аргументи та докази, які він отримав, опрацювавши відповідний масив джерел та літератури. Кожен розділ має починатись із передмови, де актуалізуються завдання дослідження, які будуть розв'язані в цьому розділі. Наприкінці розділу потрібно сформулювати висновки із стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів.

Одним із результатів опрацювання наукової літератури може бути підготовка теоретичного розділу роботи: на це часто націлює перше завдання роботи. У цьому розділі бажано подати тему вашої роботи як методичну проблему: загальна схема теоретичного розділу на початку трохи нагадує ту частину вступу, де ви обґрунтовували актуальність роботи. Думки викладаються в розгорненому вигляді, широко аргументуються. Часом виникає потреба показати спершу розвиток певної наукової думки (української й зарубіжної) в обраному напрямі дослідження, а вже потім окреслювати коло нез'ясованих питань, шляхи й методику їх розв'язання. Окреслення теоретичних засад дослідження принагідно супроводжується уточненням предмета й об'єкта дослідження.

Висновок має містити результати проведеного дослідження. У висновку зазначаються питання, що потребують подальшого дослідження, визначаються перспективи та орієнтири на майбутнє. Небажано у висновках викладати нові факти, ідеї та аргументи, відсутні в основній частині роботи. Висновок – це нагода наголосити на тому, що вже було сказано в основній частині роботи. Важливо, щоб висновки відповідали поставленим завданням, тобто заявлене у завданні має бути підкріплене висновком. Відповідно – скільки завдань, такий обсяг висновків (у середньому 4-5 сторінок).

Наукове дослідження завершується **списком використаних джерел**. Ця структурна частина наукового дослідження має відповідну назву.

Після остаточного узгодження чернетки з керівником можна оформляти чистовий варіант. Перед тим, як друкувати з чернетки кваліфікаційну роботу, її потрібно старанно ще раз перевірити, уточнити назви розділів, підрозділів, послідовність розміщення матеріалу, звірити покликання, обґрунтованість і чіткість формулювань висновків і рекомендацій. На всіх етапах виконання роботи обов'язковими є консультації з науковим керівником.

Анотації

Анотація – це стисла характеристика кваліфікаційної роботи. Її призначення полягає в оперативному ознайомленні з методикою дослідження, основними висновками наукової роботи.

На початку анотації вказується прізвище та ініціали автора, тема роботи, шифр і назва спеціальності, за потреби – спеціалізації, повна назва закладу вищої освіти, рік.

Зміст анотації становить стислий виклад основних отриманих результатів. Анотацію пишуть двома мовами (українська, англійська), які мають охоплювати до однієї сторінки комп'ютерного набору. Першою подають анотацію українською мовою.

Перелік ключових слів характеризує основний зміст магістерської роботи і містить від 5 до 10 слів у називному відмінку, написаних через кому в рядок прописними буквами та розташованих за абеткою.

ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Кваліфікаційна робота з методики навчання англійської мови допомагає магістранту систематизувати й поглибити теоретичні знання з досліджуваної проблематики, удосконалити навички й уміння самостійного наукового пошуку з використанням інформаційних технологій, розвинути вміння застосовувати отримані знання для вирішення конкретних наукових завдань, навчитися використовувати сучасні методи наукового дослідження тощо.

Тематика кваліфікаційних робіт визначається в межах актуальних проблем методики навчання англійської мови в старшій школі та методики викладання англійської мови у ЗВО. Теми, пов'язані з методикою навчання англійської мови в початковій та середній школах, не рекомендовані до написання магістерських робіт за ОПП Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література), оскільки програма є побудованою з акцентом на знаннях сучасної методики навчання іноземних мов і викладання зарубіжної літератури у старшій школі та закладах вищої освіти, а її випускники отримують професійну кваліфікацію вчителя англійської мови та зарубіжної літератури, викладача ЗВО.

До кваліфікаційної роботи висувають такі основні вимоги: актуальність тематики, відповідність її сучасному стану і перспективі розвитку старшої школи / ЗВО; науковий виклад проблеми у всіх її аспектах – методичному, педагогічному, психологічному, лінгвістичному; теоретичне обґрунтування розробленої методичної системи та експериментальна перевірка її ефективності за допомогою власне експерименту або пробного навчання, узагальнення результатів, обґрунтування висновків, розробка методичних рекомендацій.

Для написання кваліфікаційної роботи необхідно чітко уявляти її структуру.

Структура кваліфікаційної роботи включає такі компоненти, як: титульна сторінка; зміст; перелік умовних позначень (за необхідності); вступ; основна частина (перший розділ – теоретичні основи проблеми дослідження, другий – методика навчання мовного / мовленнєвого матеріалу або виду мовленнєвої діяльності, третій – експериментальне дослідження); загальні висновки; список використаних джерел; додатки (за необхідності).

Кваліфікаційну роботу з методики навчання англійської мови доцільно виконувати в такій послідовності:

- вибір теми, її обґрунтування;
- опрацювання літератури, її систематизація;
- з'ясування об'єкта, предмета, мети, завдань дослідження;
- створення робочої картотеки опрацьованої літератури;
- вивчення та реферування науково-методичної літератури з теми;
- складання попереднього плану роботи, узгодження його з науковим керівником;
- вивчення досвіду роботи вчителів / викладачів, проведення (за потреби) дослідного експерименту;
- викладення тексту роботи (теоретичної частини) згідно з її структурою;
- розробка методики навчання конкретного мовного / мовленнєвого матеріалу або виду мовленнєвої діяльності;
- експериментальна перевірка ефективності запропонованої в дослідженні методики;
- формулювання висновків та укладання методичних рекомендацій;
- оформлення списку використаної літератури і додатків;
- подання чорнового варіанта роботи науковому керівникові;
- усунення зауважень, врахування рекомендацій наукового керівника;
- доопрацювання, остаточне редагування тексту, чистове оформлення роботи, підготовка її до захисту.

Окреслимо особливості виконання кваліфікаційної роботи з методики навчання англійської мови. Під час з'ясування актуальності, об'єкта, предмета, мети та завдань, методів, наукової новизни та практичної цінності дослідження необхідно зважати на те, що між ними і темою роботи є системні логічні зв'язки.

Актуальність дослідження з методики навчання англійської мови визначається соціальним замовленням, яке відображене у нормативних документах, та практичними завданнями методики навчання іноземних мов, з одного боку, та недостатнім рівнем розробки певного аспекту проблеми, з іншого боку.

Об'єктом дослідження виступає те, що досліджується. Визначити об'єкт означає дати відповідь на запитання: *Що розглядається у дослідженні?* Об'єктом дослідження можуть бути: процес формування в учнів / студентів певної складової англійської мовної комунікативної компетентності, процес організації та проведення контролю, процес організації позакласної роботи з іноземних мов тощо, у якому функціонують ті факти, що є предметом дослідження.

Об'єктом дослідження є процес навчання ...

Предмет – це те, що в об'єкті набуває наукового пояснення. Визначити предмет означає дати відповідь на запитання: *Які сторони / властивості / аспекти об'єкта підлягають вивченню?* В одному об'єкті залежно від мети часто можна виділити декілька предметів дослідження. Предметом дослідження можуть бути: зміст, форми, методи і прийоми, засоби формування в учнів / студентів певної складової англомовної комунікативної компетентності, організації та проведення контролю, позакласної роботи тощо.

Предметом дослідження є методика навчання ...

Мета кваліфікаційної роботи – це те, що в найбільш загальному вигляді повинно бути досягнуто у процесі дослідження. Отже, мета передбачає відповідь на запитання: *Що бажає одержати дослідник і яким повинен бути цей результат?*

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати ..., практично розробити методика навчання ..., експериментально перевірити ефективність розробленої методики навчання ... та сформулювати методичні рекомендації щодо навчання ...

Завдання дослідження у своїй сукупності повинні дати уявлення, що слід зробити для розв'язання поставленої проблеми.

Досягнення визначеної мети вимагало вирішення таких завдань:

- вивчити дидактичні основи навчання ...;*
- дослідити вплив вікових та індивідуально-вікових особливостей учнів студентів на процес навчання ...;*
- визначити критерії відбору ...;*
- встановити етапи формування ...;*
- розробити систему вправ для формування ... шляхом ...;*
- розробити комплекс вправ для формування ...;*
- експериментально перевірити ефективність розробленої методики формування ...;*
- сформулювати методичні рекомендації щодо навчання ... .*

Методи дослідження – це комплекс прийомів, процедур, які застосовуються дослідником для досягнення поставленої мети. У магістерській роботі з методики навчання англійської мови, як правило, використовують основні та допоміжні методи дослідження.

До *основних методів* відносять: 1) критичний аналіз літературних джерел (зокрема ретроспективне вивчення вітчизняного й зарубіжного досвіду); 2) вивчення та узагальнення позитивного досвіду роботи вчителів / викладачів, які досягли видатних результатів в освітньому процесі; 3) наукове спостереження; 4) пробне навчання; 5) експеримент; 6) дослідне навчання.

Допоміжні методи охоплюють: 1) анкетування, 2) дослідну бесіду, інтерв'ю; 3) соціометрію; 4) експертну оцінку; 5) педагогічний консилиум; 6) тестування; 7) моделювання; 8) хронометрування; 9) математичну статистику. Усі методи дослідження, як основні, так і допоміжні, ефективні лише за умови їх комплексного використання. У сукупності вони здатні забезпечити необхідну повноту і глибину вивчення проблеми. Саме тому для проведення методичного дослідження в більшості випадків використовується не один окремо взятий метод, а кілька методів у комплексі – реалізується комплексне дослідження.

Для вирішення поставлених завдань використано такі методи дослідження: вивчення вимог чинної програми до ...; аналіз наукової літератури з психології, педагогіки, методики навчання іноземних мов ...; методичний експеримент, анкетування, хронометрування, методи математичної статистику ... .

Наукова новизна – це те нове, що вноситься в теорію і практику досліджуваної проблеми. За місцем одержаних знань серед відомих наукових даних можна виділити три рівні новизни: а) перетворення відомих даних, докорінна їх зміна; б) розширення, доповнення відомих даних; в) уточнення, конкретизація відомих даних, поширення відомих результатів на новий клас об'єктів, систем.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що у ньому теоретично обґрунтовано методику ...; визначено / уточнено поняття ...; теоретично обґрунтовано систему вправ для формування ...; розроблено / уточнено критерії...

Практична цінність кваліфікаційної роботи полягає у розробленні навчально-методичних матеріалів і методичних рекомендацій з їх використання, які можуть бути застосовані у процесі вивчення конкретного тематичного циклу в певному класі учнів старшої школи або на певному курсі мовного / немовного ЗВО.

Практична цінність роботи: створено комплекс вправ для ..., укладено теку ..., підготовлено методичні рекомендації для вчителів / викладачів ... .

Окрім того, у вступі до кваліфікаційної роботи має бути **апробація результатів дослідження**. Магістрант має чітко вказати, на яких конференціях відбувалося обговорення матеріалів, скільки публікацій опубліковано.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження оприлюднювалися на науково-практичній конференції ... .

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ОСНОВНОЇ ЧАСТИНИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Основна частина поділяється на теоретичний, методичний та експериментальні розділи.

Перший розділ роботи має закласти теоретичне підґрунтя для всього дослідження, саме тому у ньому мають бути представлені результати критичного аналізу вітчизняних та іноземних наукових праць, що допомогли сформуванню власної точки зору на досліджувану проблему. Обов'язковим під час виконання кваліфікаційної роботи майбутнім фахівцем є вивчення наукової літератури англійською мовою, що не тільки демонструє належну мовну підготовку магістранта, але й значно розширює діапазон розгляду теми дослідження.

Теоретичне дослідження проблеми передбачає, перш за все, вивчення дидактичних, психолого-педагогічних і лінгвістичних передумов навчання мовного матеріалу / мовленнєвої діяльності.

Другий розділ роботи має поступово й послідовно розкрити логіку і внутрішню будову створеної дослідником методики. Розробка нової методики здійснюється з урахуванням висновків, зроблених під час теоретичного дослідження проблеми. Тут можна виокремити різні за ступенем конкретності складові, які у роботі сформульовані як підрозділи: теоретичне обґрунтування пропонованої методики; розробка системи вправ, що відповідає всім означеним вимогам; практичне втілення цієї системи на матеріалі конкретної теми, тобто розробка комплексу вправ для певного класу старшої школи / певного курсу ЗВО; організація й проведення експериментального дослідження / дослідно-експериментальної роботи / пробного навчання, опис проведення якого може бути окремим третім розділом.

Другий або окремий третій розділ магістерської роботи представляє власне експериментальне дослідження ефективності розробленої методики навчання мовного матеріалу / мовленнєвої діяльності. У цьому розділі також можна виділити принаймні три підрозділи: організація експериментального навчання, його хід та аналіз отриманих результатів та методичні рекомендації щодо навчання означеного мовного матеріалу / мовленнєвої діяльності. Методику організації та проведення експерименту розглянемо нижче. Коротко охарактеризуємо структуру та зміст підрозділу, що містить методичні рекомендації. Обсяг методичних рекомендацій у кваліфікаційній роботі має бути таким же, як і всіх інших підрозділів, тобто 6-7 сторінок. Структурно цей підрозділ має складатися з двох частин – теоретичної і практичної. У теоретичній частині слід розкрити сутність розробленої методики, щоб учитель / викладач зрозумів її особливості та переваги і переконався в доцільності її

використання. Практична частина має містити опис розроблених дослідником вправ, ситуацій, сценаріїв, комплектів тематичних текстів, завдань, тестів тощо. Пропонований навчальний матеріал обов'язково має бути пов'язаний з програмою, щоб учитель / викладач міг використовувати його у навчальному процесі.

Висновки мають у стислій формі передати максимум інформації. У магістерській роботі існує три види висновків – висновки до підрозділів, до розділів та загальні висновки. Вони відрізняються за обсягом та за своєю композицією. Висновки в кінці підрозділу, як правило, не перевищують одного абзацу, висновки до розділу сягають однієї сторінки, а висновки по роботі – 4-5 сторінок. Композиційно висновки також ускладнюють, але всі висновки об'єднує одна особливість – їх зв'язок з назвою підрозділу, розділу, всієї роботи. Основна вимога до загальних висновків – не повторювати зміст вступу, основної частини роботи і висновків, зроблених у розділах.

Організація та проведення методичного експерименту / пробного навчання / дослідно-експериментальної роботи

Педагогічний експеримент / пробне навчання / дослідно-експериментальна робота є важливими інструментами для вдосконалення освіти, кожен з яких має свої особливості в плані мети, методів і підходів. Педагогічний експеримент є науковим дослідженням, що зазвичай має більш глибоке теоретичне підґрунтя і спрямоване на перевірку гіпотез чи нових теорій. Пробне навчання є частиною педагогічної практики, яке дає можливість випробувати нововведення в реальних умовах навчального процесу.

Педагогічний експеримент зазвичай є частиною наукових досліджень, в той час як пробне навчання є більш практичним методом, спрямованим на тестування нових підходів в умовах реального навчання.

Розглянемо детально пропоновані варіанти перевірки ефективності розробленої методики.

Методичний експеримент

Експеримент відносять до основних методів дослідження в методиці навчання іноземних мов, оскільки він є одним із основних способів перевірки гіпотези. Не всі методичні принципи та ідеї обов'язково перевіряти експериментально. Є такі аксіоми та положення, які підтвердили своє життєздатність упродовж десятків років (наприклад, принцип науковості). Експериментально варто перевіряти лише ті ідеї та положення, істинність яких з плином часу викликає сумнів.

Головним у побудові та проведенні методичного експерименту є чітке виділення всіх компонентів досліду, врахування усіх обставин та умов протікання досліджуваного процесу. У цьому він наближається до моделювання, бо так саме вимагає розумового конструювання процесу навчання.

У теорії методичного експерименту розглядають такі питання, як: сутність експерименту, його компоненти, чистота і варіативність, види експерименту та вимоги до них, планування й організація експерименту, допоміжні методи в експериментальному навчанні.

Під **експериментом** розуміють науково поставлений дослід, заснований на ретельному вивченні варіювання явища, яке досліджується, з можливим урівноваженням усіх інших значущих факторів.

Педагогічний експеримент – це науково організоване дослідження в умовах навчального процесу, спрямоване на вивчення, перевірку або удосконалення педагогічних методів, засобів навчання, програм або організаційних форм. Цей метод дослідження дозволяє отримати нові дані щодо ефективності різних педагогічних підходів.

У методиці навчання іноземних мов **види експериментів** визначають за трьома ознаками: 1) за значущістю дослідження – розвідувальний та основний / базовий експеримент; 2) за умовами проведення – природний і лабораторний експеримент, 3) за складністю організації – односерійний і багатосерійний, однофакторний і багатфакторний, прямий і перехресний експеримент тощо (Гурвич П. Б., 1980).

Розвідувальний експеримент, як правило, буває односерійним, небагатфакторним. За своєю організацією він наближається до пробного навчання. Його завдання – переконатися у перспективності висунутих гіпотез та виявити прорахунки й пробіли теоретичної частини дослідження. Проведення такого експерименту не потребує чіткого дотримання всіх вимог. Його можна припинити, щойно досягається певна ясність у вирішенні проблеми; можна також вносити зміни в хід та план експерименту тощо.

Основний експеримент найчастіше є природним, тобто таким, що реалізується у звичайному навчальному процесі. Проте йому може передувати лабораторний експеримент (індивідуальний або груповий), який проводиться у штучних умовах.

Лабораторний експеримент проводиться в умовах, які значно відрізняються від природних. Спеціально відбираються учасники експерименту (експериментальні та контрольні групи); матеріал, який може бути мало придатним для масового навчання; система занять; повністю чи частково ізолюють вплив додаткових факторів. Лабораторний експеримент може проводитися з групами учнів та індивідуально. В експериментальних групах обов'язково передбачається однакова кількість сильних, посередніх і слабких учнів.

Проведення лабораторного експерименту не вимагає спеціально обладнаної аудиторії, але вимагає максимальної ізоляції побічних факторів. Саме з цієї причини результати лабораторного експерименту не можна механічно переносити в життя, а треба додатково перевіряти у природних умовах.

Природний експеримент проводять у звичайних умовах, а його учасники часто навіть не підозрюють про його проведення. За необхідністю їм можуть пояснити мету та сутність експерименту, але природність навчання швидко знімає можливу напругу. Природний експеримент потребує значної підготовки. Він може проводитися лише тоді, коли розроблена методика його проведення і підготовлені експериментальні матеріали.

Визначають також **і типи педагогічних експериментів:**

▪ *Інклюзивний експеримент* – спрямований на розвиток інклюзивної освіти та індивідуальних підходів.

▪ *Діагностичний експеримент* – спрямований на вивчення рівня знань або вмінь учнів.

▪ *Корекційно-розвивальний експеримент* – спрямований на вдосконалення знань і вмінь у певній галузі.

▪ *Теоретичний експеримент* – тестування нових педагогічних ідей або концепцій на практиці.

Сутність експерименту стає зрозумілою під час розкриття його **компонентів**, що складаються з:

1) варійованих змінних величин (тих, що цілеспрямовано змінюються в ході експерименту);

2) неварійованих змінних величин (суб'єктивних), до яких відносять особистісні характеристики експериментатора та піддослідних;

3) наварійованих змінних величин (об'єктивних) – тих, що залишаються незмінними (склад групи, мовний і мовленнєвий матеріал, засоби навчання тощо);

4) фінальних змінних величин, тобто результатів експерименту, які можуть бути вихідними величинами для їх подальшого опрацювання.

Варійованими величинами в методичному експерименті можуть бути лише абстрактні речі – принципи побудови системи вправ (але не самі вправи), критерії методичної організації матеріалу (але не сам матеріал) тощо.

Важлива умова наукової організації та проведення експерименту – це повний і послідовний опис його ходу і результатів, їх всебічна й об'єктивна інтерпретація. Кожну серію експерименту слід глибоко проаналізувати, порівняти гіпотетичні й отримані дані, узагальнити результати, поглибити початкові положення. Якщо експеримент не підтвердить якихось положень гіпотези, від них слід відмовитися.

Ще одна обов'язкова умова – володіння експериментатором деякими методами математичної статистики, оскільки застосування кількісних методів дослідження підвищує ступінь надійності та об'єктивності висновків.

Експеримент як своєрідний процес має чотири **фази**.

Перша фаза – **організація** – охоплює такі компоненти: визначення цілей, розробка гіпотези, підготовка експериментальних матеріалів, відбір учасників експерименту.

Цілі та завдання експерименту обумовлюються цілями та завданнями дослідження. Вони диктуються умовами гіпотези та витікають із них. Кожне завдання має бути метою окремої серії експерименту. Іноколи можливе їх поєднання, а іноколи в ході експерименту виникають нові додаткові або супутні цілі та завдання.

На підготовчому етапі дослідження спочатку формулюють робочу гіпотезу, тобто первинне передбачення, згідно з яким аналізують й систематизують зібраний фактичний матеріал. У процесі подальшого творчого аналізу проблеми робоча гіпотеза переростає в наукову гіпотезу, яка може стати теорією після її експериментального підтвердження. Експеримент вимагає не лише визначення, але й всебічного обґрунтування висунутої гіпотези, що й повинно стати об'єктом дослідження.

За кількістю протиставних гіпотез експерименти поділяють на неваріантні (вертикальні), варіантні (горизонтальні) та змішані (вертикально-горизонтальні). Вертикальним називають експеримент, у якому порівнюють показники тих самих учасників у різний час, на різних етапах навчання. Горизонтальний експеримент передбачає порівняння показників учасників з різних груп, у яких перевіряють різні варіанти навчання. У змішаному експерименті вивчають переважно один спосіб навчання, але його окремі ланки представлені в декількох несумісних варіантах. Показники порівнюють і по вертикалі, і по горизонталі.

Підготовка експериментальних матеріалів – це власне матеріальне забезпечення розробленої дослідником методики у вигляді достатньої кількості друкованих, аудитивних, відео- чи цифрових матеріалів, необхідного обладнання тощо, яке виготовляється та тиражується самим дослідником.

Відбір учасників експерименту передбачає загальну кількість учнів та їхню кількість у контрольній та експериментальній групах. До уваги береться:

- загальне число учнів відповідного віку у школі / студентів у ЗВО;
- мінімально необхідне число, здатне забезпечити достовірність результатів експерименту;
- можливість охоплення щонайбільшого числа учнів; чим більша кількість учасників експерименту, тим надійніші висновки, але важче забезпечити чистоту експерименту.

Друга фаза – *реалізація* – передбачає проведення запланованого експерименту, який у деяких випадках може складатися з кількох компонентів: передекспериментального зрізу, експериментального навчання, післяекспериментального зрізу. Головне у цій фазі – забезпечити чистоту експерименту і домогтися його надійності.

Передекспериментальний зріз проводять для визначення вихідного рівня знань, навичок і вмінь іноземною мовою. Результати такого зрізу дозволяють встановити причини дійсного стану речей і науково обґрунтувати та прогнозувати його поліпшення у ході експерименту. Зріз проводять за допомогою тестів, бесід за певним планом, анкетування, хронометрування тощо.

Після статистико-математичної обробки даних експериментатор вносить необхідні правки, визначає контрольну та експериментальну групи, уточнює завдання кожної серії експерименту, створює всі необхідні матеріали і проводить експериментальне навчання.

Після кожної серії експериментального навчання проводять зріз. У кінці експерименту проводять післяекспериментальний зріз. Від поточних зрізів він відрізняється своєю складністю та глибиною і потребує ретельної перевірки.

Завершальні зрізи можуть бути безпосередніми та відтермінованими, відкритими та прихованими, однорідними й різнорідними. Відтермінований зріз проводять за потребою через деякий час, наприклад через місяць.

Третя фаза – *констатація* – має своїм головним завданням виявити кількісні та якісні характеристики результатів дослідження, що складає основу для формулювання певних закономірностей. У цій фазі визначають два компоненти: обробку результатів і формулювання висновків. Результати післяекспериментального навчання порівнюють із результатами передекспериментального зрізу, простежують закономірності, на підставі яких дослідник формулює об'єктивні висновки.

Четверта фаза – *інтерпретація* – пояснення причин отриманих результатів і доведення їх надійності. До цієї фази входять такі компоненти як аналіз даних і формулювання методичних рекомендацій.

Наступний етап дослідження – впровадження результатів експерименту у практики роботи відповідних навчальних закладів.

Пробне навчання

Пробне навчання – це специфічний тип навчального процесу, який проводиться з метою перевірки ефективності нових програм, методів навчання, підручників чи технічних засобів, перш ніж вони будуть впроваджені в навчальний процес. Воно дозволяє оцінити готовність учасників, перевірити ефективність навчальних матеріалів і методик, а також забезпечити адаптацію учнів або студентів до майбутніх

навчальних навантажень. Його мета – створення умов для адаптації учнів, студентів або інших учасників до майбутнього навчання, перевірка рівня знань та навичок, а також тестування навчальних матеріалів і методик викладання.

Таке навчання зазвичай проводять на обмеженій кількості учнів або в обмеженому контексті з метою перевірки ефективності нових педагогічних інструментів чи методик.

Типи пробного навчання:

- Пробне тестування з метою оцінки попередніх знань або вміння.
- Пробні заняття або курси, які дозволяють учням/студентам ознайомитися з матеріалом без тривалих зобов'язань.
- Інтерв'ю або консультації: індивідуальні чи групові зустрічі для визначення рівня знань або потреб учасників.

Етапи пробного навчання

1. *Планування*

- Визначення мети і завдань пробного навчання.
- Розробка методичних матеріалів.
- Вибір групи учнів для тестування.

2. *Реалізація*

- Проведення уроків або занять з використанням нових матеріалів чи методик.
- Спостереження за процесом навчання та фіксація результатів.

3. *Оцінка результатів:*

- Оцінка ефективності навчання, досягнень учнів, використання нових підручників або засобів.
- Збір зворотного зв'язку від учасників (учнів, вчителів, батьків).

4. *Корекція:*

- Внесення змін в методику або матеріали на основі отриманих результатів.
- Продовження тестування вже коригованих матеріалів.

Пробне навчання має як свої переваги, так і недоліки. *Переваги* включають можливість випробувати нові педагогічні методики без ризику для основного навчального процесу, допомагає виявити слабкі місця та вдосконалити підхід, дає можливість збирати реальні дані про ефективність нововведень. До *недоліків* відносять обмежений час для ретельної перевірки та ризик того, що результати пробного навчання не будуть репрезентативними для широкого застосування.

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА

Дослідно-експериментальна робота – це система практичних і теоретичних досліджень, спрямованих на перевірку та впровадження нових педагогічних методик, підходів, технологій або організаційних форм навчання, а також на вдосконалення існуючих. Вона поєднує теоретичні дослідження з практичною діяльністю (експериментами), щоб отримати нові знання або підтвердити чи спростувати гіпотези. Цей процес часто застосовують в освітніх установах, науково-дослідних інститутах і лабораторіях для оцінки ефективності нових ідей, методів, інструментів у конкретних умовах.

Мета дослідно-експериментальної роботи – це не просто перевірка теоретичних положень, а також здобуття нових результатів, які можуть бути використані в практиці. Вона спрямована на перевірку ефективності впроваджених змін або нововведень, розвиток нових підходів у навчанні чи дослідженнях.

Дослідно-експериментальна робота часто орієнтована на розробку та впровадження інновацій. Це може бути нова методика навчання, нові освітні технології, способи оцінки учнів чи будь-яка інша новація.

Для проведення дослідно-експериментальної роботи використовуються різноманітні **методи**, зокрема:

- Експериментальні методи (наприклад, контрольні та експериментальні групи).
- Аналіз результатів (визначення статистичних та інтерпретаційних даних).
- Системний підхід (освітні технології розглядаються як частина загальної освітньої системи).
- Інтерв'ю, опитування та анкети для збору зворотного зв'язку від учасників експерименту.

Дослідно-експериментальна робота дозволяє коригувати хід експерименту в процесі, змінюючи умови або методи в залежності від отриманих результатів. Це дозволяє максимально адаптувати методи до реальних умов. Однією з особливостей є те, що результати дослідно-експериментальної роботи можуть бути непередбачуваними, особливо якщо експеримент спрямований на нові, маловивчені аспекти.

Дослідно-експериментальна робота має свої **особливості**, до яких відносять: *інноваційність* – це завжди робота над новими методиками або підходами в освіті чи науці. Часто її мета – розробка нових технологій або методів, які ще не були вивчені; *наявність гіпотез*, адже експеримент завжди ґрунтується на певних гіпотезах, які потрібно підтвердити або спростувати в процесі дослідження; *емпіричність* – усі дослідження здійснюються через практичну діяльність. Важливим є використання експериментальних даних для оцінки ефективності

нововведень; *об'єктивність* – оцінювання результатів має бути об'єктивним, з чітким виміром результатів та аналізом; *гнучкість і коригування* – процес експерименту може бути коригований залежно від результатів на кожному етапі; *висока значимість для практики* – дослідно-експериментальна робота спрямована на вдосконалення і впровадження нововведень, які можуть значно поліпшити освітній або науковий процес.

Етапи дослідно-експериментальної роботи

Дослідно-експериментальна робота зазвичай має кілька основних етапів. **Підготовчий етап:**

– *Постановка проблеми.* Визначення проблеми або питання, яке потребує дослідження.

– *Формулювання гіпотез.* Формулювання припущень щодо результатів експерименту.

– *Огляд літератури.* Аналіз попередніх досліджень у цій сфері, вивчення наукових робіт, що стосуються вибраної проблеми.

– *Планування експерименту.* Підготовка робочих матеріалів, інструментів і методів для збору даних (анкети, опитування, тести тощо).

Організаційно-методичний етап

– *Розробка методики.* Визначення конкретних методів і прийомів для реалізації експерименту.

– *Розподіл на контрольну та експериментальну групи.* Для коректного порівняння ефективності використовуються контрольні та експериментальні групи учасників.

– *Організація дослідження.* Проведення організаційних заходів, забезпечення всіх необхідних умов для проведення експерименту.

Етап реалізації експерименту

– *Проведення експерименту.* Це може бути перевірка нової методики навчання, тестування технологій або освітніх інструментів.

– *Збір і обробка даних.* На цьому етапі збираються результати експерименту, фіксуються зміни, порівнюються з результатами контрольної групи.

Етап аналізу та оцінки результатів

– *Обробка результатів.* Після проведення експерименту здійснюється детальний аналіз отриманих даних.

– *Порівняння результатів.* Результати експериментальної групи порівнюються з результатами контрольної групи для оцінки ефективності нових методів.

– *Оцінка відповідності гіпотезам.* Визначення, чи підтвердилися припущення (гіпотези) щодо ефективності методики чи підходу.

Коригувальний етап

- Коригування методів і підходів. В залежності від отриманих результатів, можуть бути внесені зміни в методи, інструменти або організаційні підходи.

- Пропозиції для впровадження результатів. Якщо експеримент показав позитивні результати, розробляються рекомендації для широкого впровадження нових методик або підходів.

Завершальний етап

- *Підготовка звіту.* Оформлення результатів дослідження.

- *Презентація результатів.* Результати дослідження можуть бути представлені на конференціях, в журналах, або в рамках інших наукових комунікацій.

Таким чином, технологія експерименту/пробного навчання/дослідно-експериментальної роботи охоплює взаємопов'язану сукупність методів і процедур збору даних, оброблення та подання даних, інтерпретації, аналізу даних, реалізації формульованого педагогічного впливу, застосування отриманих результатів у педагогічній практиці.

ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Кваліфікаційна робота з методики навчання зарубіжної літератури допомагає магістранту систематизувати набуті теоретичні знання з вивченої дисципліни, перевірити якість цих знань; критично оцінити використані джерела; вивчати й узагальнювати досвід роботи вчителів із певної проблеми; удосконалювати власну педагогічну практику; оволодівати первинними навичками проведення сучасних досліджень.

Кваліфікаційна робота з методики навчання зарубіжної літератури сприяє поглибленому самостійному вивченню певної проблеми, виявляє нахили та наукові зацікавлення, виробляє в магістрантів уміння працювати з літературою, сприяє формуванню й удосконаленню дослідницьких навичок, допомагає закріпити і практично використати знання із певного кола суміжних наук. Виконання кваліфікаційної роботи з методики навчання зарубіжної літератури передбачає досягнення одночасно як навчальної, так і дослідницької мети, оскільки автор роботи, з одного боку, має продемонструвати повноту засвоєння навчального матеріалу, широту ознайомлення з літературою з певної проблеми, а з іншого – виявити вміння аналізувати конкретні дидактичні факти, узагальнювати їх і робити обґрунтовані та правильні висновки.

Тематика кваліфікаційних робіт за своїм змістом може виходити за межі програм із методики навчання зарубіжної літератури, але водночас має враховувати положення основних розділів навчальної дисципліни. Зміст кваліфікаційних робіт із методики навчання зарубіжної літератури залежить від об'єкта дослідження, тобто від того, яка складова частина літературної чи мовної освіти учнів старшої школи / студентів ЗВО стає предметом вивчення. Загальною умовою успішного виконання кваліфікаційної роботи на будь-яку тему є глибоке й усвідомлене розуміння сутності досліджуваного питання. Саме тому варто починати роботу із засвоєння програмового матеріалу з обраної теми, який викладено в курсі методики навчання / викладання зарубіжної літератури. Це дасть змогу скласти попередній план майбутньої роботи.

До кваліфікаційної роботи висувають такі основні вимоги: актуальність тематики, відповідність її сучасному стану і перспективі розвитку ЗЗСО / ЗВО; науковий виклад проблеми у всіх її аспектах – психологічному, педагогічному, методичному; опис пропонованої методичної системи, узагальнення результатів, обґрунтування висновків, практичних рекомендацій. Для написання кваліфікаційної роботи необхідно чітко уявляти її структуру.

Структура кваліфікаційної роботи: титульна сторінка; зміст; перелік умовних позначень (за необхідності); вступ; основна частина (перший розділ – теоретичні основи проблеми дослідження, другий – практичні пропозиції для реалізації запропонованих шляхів розв’язання проблеми); висновки; список використаних джерел; додатки (за необхідності).

На особливу увагу заслуговує визначення теоретичного підходу до розв’язання проблеми та розроблення методики її дослідження. Усі складові кваліфікаційної роботи мають бути взаємопов’язаними між собою й розкривати зв’язок методики як науки з практикою навчання зарубіжної літератури.

Послідовність виконання кваліфікаційної роботи з методики навчання зарубіжної літератури

Раціонально організувати роботу, правильно розподілити свій час, спланувати його, глибоко і своєчасно розробити обрану тему допоможе алгоритм написання кваліфікаційної роботи. Він дисциплінує виконавця, лімітує термін, відведений на вибір теми, аналіз літератури з теми дослідження, написання, оформлення і захист роботи.

Алгоритм виконання кваліфікаційної роботи з методики навчання зарубіжної літератури

Під час виконання роботи з методики навчання зарубіжної літератури варто пам’ятати, що вона має свої особливості.

Кваліфікаційну роботу з методики навчання зарубіжної літератури доцільно виконувати в такій послідовності:

- вибір теми, її обґрунтування;
- опрацювання літератури, її систематизація;
- з’ясування об’єкта, предмета, мети, завдань дослідження;
- створення робочої картотеки опрацьованої літератури;
- вивчення та реферування науково-методичної літератури з теми;
- складання попереднього плану роботи, узгодження його з керівником;
- вивчення досвіду роботи вчителів / викладачів, проведення (за потреби) констатувального експерименту, анкетування;
- викладення тексту роботи (теоретичної частини) згідно з її структурою;
- створення експериментальної системи навчання та здійснення її перевірки;
- формулювання висновків та укладання методичних рекомендацій;
- оформлення списку використаних джерел і додатків;
- подання чорнового варіанта роботи науковому керівникові;

- усунення зауважень, врахування рекомендацій наукового керівника;

- доопрацювання, остаточне редагування тексту, чистове оформлення роботи, підготовка її до захисту.

Кваліфікаційні роботи виконують під керівництвом викладачів із науковими ступенями та вченими званнями.

Виконання кваліфікаційної роботи - це творчий процес, зорієнтований на:

- розширення й поглиблення теоретичних знань здобувачів вищої освіти із досліджуваної проблематики, систематизацію й аналіз сучасних наукових підходів до розв'язання теоретичних і практичних завдань;

- поглиблення знань магістрантів із суміжних наук;

- удосконалення вмінь і навичок здобувачів вищої освіти самостійно вести наукові дослідження, використовувати сучасну методiku їх проведення;

- набуття навичок організаційної роботи в процесі постановки й проведення експерименту;

- розвиток умінь магістрантів застосовувати одержані знання у процесі розв'язання конкретних наукових завдань;

- удосконалення навичок самостійної роботи магістрантів із науковою літературою та джерелами ілюстративного матеріалу;

- формування готовності й здатності здобувачів вищої освіти до самоосвіти й саморозвитку, самостійної дослідницької роботи в майбутній професійній діяльності.

Окреслимо особливості виконання кваліфікаційної роботи з методики навчання зарубіжної літератури. Під час з'ясування об'єкта, предмета і мети дослідження необхідно зважати на те, що між ними і темою роботи є системні логічні зв'язки. Інколи здобувачі освіти помилково визначають об'єкт, предмет, мету і завдання кваліфікаційної роботи з методики навчання зарубіжної літератури, роблячи це за аналогією з філологічними дослідженнями. Варто пам'ятати, що методичні дослідження мають науково-практичний характер і тісний безпосередній зв'язок зі курсом зарубіжної літератури, що вивчається в старшій школі або викладається у ЗВО.

Об'єктом дослідження є вся сукупність відношень різних аспектів теорії і практики науки, яка слугує джерелом необхідної для дослідника інформації.

Предмет дослідження - це тільки ті суттєві зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню в цій роботі, є головними, визначальними для конкретного дослідження. Отже, предмет дослідження є вужчим, ніж об'єкт. Визначаючи об'єкт, необхідно знайти відповідь на запитання: що розглядається? Водночас предмет визначає

аспект розгляду, дає уявлення про зміст розгляду об'єкта дослідження, про те, які нові відношення, властивості, аспекти і функції об'єкта розкриваються. Іншими словами, об'єктом виступає те, що досліджується. А предметом – те, що в цьому об'єкті вимагає наукового пояснення.

Об'єктом дослідження з методики навчання зарубіжної літератури можуть бути: процес формування в учнів / студентів понять про літературні поняття, явища, процеси чи факти, літературний розвиток учнів / студентів, освітньо-виховний процес, у якому функціонують ті факти, що є предметом дослідження.

Предметом дослідження кваліфікаційних робіт з методики навчання зарубіжної літератури можуть бути: зміст, форми, методи і прийоми опрацювання певних літературних явищ у ЗЗСО / ЗВО, вправи чи система завдань як засіб розвитку мотивації до вивчення зарубіжної літератури.

Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також із його кінцевим результатом і шляхом досягнення. Кінцевий результат дослідження передбачає розв'язання магістрантами проблеми, яка відображає суперечність між типовим станом об'єкта дослідження в реальній практиці і вимогами суспільства до його більш ефективного функціонування. Кінцевий результат відображає очікуваний від виконання позитивний ефект, який формулюється двоступенево: перша частина – у вигляді суспільної корисності; друга – у вигляді користі для учня або групи учнів / студентів із урахуванням їхніх вікових або індивідуальних особливостей.

Мета дослідження є визначенням авторської стратегії в одержанні нових знань про об'єкт і предмет дослідження. Мета дослідження може бути пов'язана зокрема:

- з обґрунтуванням нової системи засобів, спрямованих на розв'язання певного наукового завдання;
- з обґрунтуванням методичного підходу і перевіркою його ефективності на практиці;
- з обґрунтуванням можливості виявлення нових ознак як загального, так і часткового плану у внутрішній організації серії конкретних фактів, що аналізуються;
- із розробленням комплексу певних передумов, необхідних для розв'язання наукових завдань.

Визначення завдань дослідження

Завдання дослідження, конкретизуючи загальну його мету, чітко позначають етапи наукового пошуку у досягненні мети. Передусім

формулюють завдання, пов'язані із виявленням найсуттєвіших ознак і внутрішньої структури об'єкта дослідження. Виділяються завдання, зорієнтовані на:

- розв'язання певних теоретичних питань, загальної програми дослідження (виявлення сутності окремих понять, явищ, процесів; визначення параметрів і рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів інтерпретації тощо);

- характеристику нового розв'язання певної наукової проблеми;

- обґрунтування, виявлення системи конкретних засобів, необхідних для розв'язання наукової проблеми та організації їх експериментальної перевірки;

- розробка рекомендацій щодо практичного використання результатів дослідження.

Увесь комплекс завдань – це алгоритм конкретної програми дослідження, зумовлений логікою етапів певного наукового пошуку.

Відбір методів дослідження

Методи дослідження в методиці – це прийоми, процедури та операції емпіричного і теоретичного пізнання й вивчення явищ педагогічної дійсності.

Виходячи з того, що кожне наукове дослідження може відбуватися на двох рівнях: емпіричному (коли здійснюється процес накопичення фактів) і теоретичному (на якому відбувається узагальнення знань), то відповідно до цих рівнів, загальні методи пізнання умовно поділяються на три групи:

Методи емпіричного дослідження: опитування, анкетування, спостереження, порівняння, експеримент.

Методи теоретичного дослідження: ідеалізація (мисленневий акт, пов'язаний з утворенням понять про об'єкти), формалізація (пізнання об'єктів шляхом відображення їхньої структури у знаковій формі за допомогою штучної мови), логічні й історичні (дозволяють відтворити досліджуваний об'єкт у всій його об'єктивній конкретності, уявити і зрозуміти його в розвитку) методи.

Методи, що можуть бути застосовані на емпіричному і теоретичному рівнях: абстрагування, аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання.

Для розв'язання поставлених завдань кваліфікаційної роботи з методики навчання зарубіжної літератури може використовуватися комплекс таких методів дослідження:

емпіричні: бесіди з учителями й учнями / викладачами та студентами; тестування вчителів / викладачів зарубіжної літератури й учнів певних класів / студентів певних курсів з метою діагностування

рівня сформованості умінь і навичок; педагогічні спостереження й аналіз уроків / лекцій та семінарів з зарубіжної літератури; аналіз творчих робіт, усних і письмових відповідей учнів / студентів; моделювання уроків для певних класів або лекцій та семінарів для певного курсу за визначеним розділом з метою посилення їх окремо взятого аспекту дослідження; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний);

теоретичні: вивчення та аналіз літературознавчої, психолого-педагогічної й навчально-методичної літератури з проблеми дослідження; ретроспективний та прогностичний аналіз навчальних програм, шкільних підручників та методичних посібників із зарубіжної літератури; теоретичне узагальнення педагогічного досвіду з означуваної проблеми; розроблення змісту та системи роботи над збагаченням словникового запасу учнів / студентів; статистичне оброблення й порівняльна характеристика результатів традиційного та дослідного навчання.

Найкращих результатів можна досягти у процесі комплексного використання цих методів, проте варто пам'ятати, що залежно від особливостей теми дослідження, специфіки предмета і конкретних умов окремі методи можуть набути переважного значення.

Схарактеризувавши стан досліджуваної проблеми (на основі критичного аналізу психолого-педагогічної, методичної літератури, вивчення практики її розв'язання), магістранти визначають **актуальність теми** кваліфікаційної роботи з методики навчання зарубіжної літератури.

Актуальність дослідження конкретної наукової проблеми зумовлюється соціальним замовленням (що відображено у відповідних державних документах), практичними завданнями певної галузі науки, необхідністю розширення сучасних уявлень про певні процеси чи явища, недостатнім рівнем розроблення окремих аспектів наукової проблеми. Наголошуємо на тому, що актуальність має обумовлюватися практичним значенням теми кваліфікаційної роботи, проблемами її реалізації в шкільному курсі; застерігаємо магістрантів від визначення актуальності теми кваліфікаційної роботи методики навчання зарубіжної літератури за аналогією з філологічними темами. Під час роботи над кваліфікаційною роботою з методики навчання зарубіжної літератури ви маєте визначитись із відповідями на три основні запитання: Що вивчаємо з учнями? Як вивчаємо? Навіщо вивчаємо?

Окрім того, у вступі до кваліфікаційної роботи має бути вказана наукова новизна дослідження (обов'язкова для магістерської роботи): що зроблено вперше, які проблеми набули подальшого розвитку. Окрім того, необхідно подати дані щодо апробації результатів дослідження: магістрант має чітко вказати, на яких конференціях відбувалося обговорення матеріалів, скільки публікацій підготовлено.

ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Основна частина поділяється на теоретичний та практичний розділи.

Теоретичний розділ (перший розділ) містить аналіз опрацьованої наукової літератури відповідно до завдань дослідження, а також певні авторські висновки з вивченням перспектив подальших дослідницьких пошуків. Здобувач вищої освіти шляхом огляду літератури окреслює основні етапи становлення й висвітлення проблеми, визначає своє місце у її розв'язанні, виявляючи ті питання, які залишилися нез'ясованими. Варто пам'ятати, що важливим аспектом у процесі дослідження є аналіз документів, на яких базується шкільний курс зарубіжної літератури, підручників, посібників, публікацій науковців-методистів і вчителів-практиків із проблеми дослідження, дослідження передового педагогічного досвіду. Це дасть змогу уточнити предмет і завдання дослідження, підтвердити актуальність роботи. Окрім того, бажаним аспектом дослідження є аналіз психологічних особливостей учнів / студентів певного віку, специфіки сприймання літературних творів.

У *практичному розділі* із вичерпною повнотою викладають результати власних досліджень автора із виділенням того нового, що він вносить у розроблення проблеми. Розробляється система вправ, методів і прийомів роботи або система уроків, що забезпечують ефективність вивчення запропонованої теми. У таблиці подаються наслідки роботи, проведеної магістрантом під час педагогічної практики в експериментальному класі. Для порівняння результатів роботи проводять також в іншому класі, який не працював за системою магістранта-практиканта (цей клас називають контрольним). Наслідки роботи також оформляють у таблиці. Порівняння цифрових даних результатів перевіреної роботи в експериментальному та контрольному класах свідчатиме про ступінь ефективності апробованої магістрантом методики вивчення обраної теми.

Тема має бути розкрита без пропуску логічних ланок, тому, починаючи працювати над розділом, треба відзначити його головну ідею, а також тези кожного підрозділу. Тези необхідно підтверджувати фактами, думками різних авторів, результатами анкетування та експерименту, аналізом конкретного практичного досвіду. Необхідно уникати безсистемного викладення фактів без достатнього їх осмислення та узагальнення.

Думки мають бути пов'язані між собою логічно, увесь текст підпорядкований одній головній ідеї. Один висновок не має суперечити іншому, а має підкріплювати його. Якщо висновки не будуть пов'язані між собою, текст втратить свою єдність. Кожний доказ має впливати з попереднього.

Щодо кожного розділу роботи необхідно зробити висновки, на основі яких формулюють висновки до всієї роботи в цілому.

Накопичуючи та систематизуючи факти, треба вміти визначити їх достовірність і типовість, найсуттєвіші ознаки для наукової характеристики, аналізу, порівняння. Порівняльний аналіз допомагає виділити головне, типове в питаннях, що розглядаються, простежити зміни, що сталися в методичній науці протягом останніх років, виявити закономірності, проаналізувати причини труднощів у їх функціонуванні, визначити тенденції та перспективи подальшого розвитку.

Для кваліфікаційної роботи обов'язковою є наявність констатувального експерименту й аналізу отриманих результатів. У процесі констатувального етапу педагогічного експерименту магістрант має вивчити стан досліджуваної проблеми в шкільній/університетській практиці, тобто діагностувати, які проблеми чи суперечності наявні в роботі з певним історико-літературним чи теоретико-літературним матеріалом, які труднощі відчувають учні чи студенти під час засвоєння певного матеріалу, яке ставлення вчителів чи викладачів до досліджуваної проблеми. На цьому етапі експериментальної роботи доцільно застосовувати методи анкетування й інтерв'ювання учнів і вчителів, спостереження за освітнім процесом на уроках зарубіжної літератури. Аналіз отриманих результатів дасть змогу магістранту визначити ті аспекти досліджуваної наукової проблеми, які потребують розв'язання.

Подальше дослідження можна здійснювати в одному із можливих форматів, який доцільно узгодити з науковим керівником. Обраний формат експериментального дослідження може залежати від особливостей досліджуваної наукової проблеми, концепції наукового пошуку, формату навчання в закладах середньої і вищої освіти, безпекової й епідеміологічної ситуацій тощо.

Зокрема в межах практичної частини магістерського дослідження здобувач може розробити систему методик чи систему завдань для вивчення певного історико-літературного чи теоретико-літературного явища або формування досліджуваної компетентності чи готовності. Наприклад, у контексті теми «Контроль освітніх досягнень здобувачів вищої освіти в межах літературознавчих дисциплін» можна розробити систему тестових завдань різних видів для використання в межах обов'язкових і вибіркового освітніх компонентів, а також завдання творчого характеру для виконання в процесі змішаного й дистанційного навчання.

Окрім того, можливим є варіант так званого пробного навчання, суть якого полягає в тому, що магістрант має не лише розробити методику вивчення певного літературного явища, але й апробувати її на практиці, провівши необхідну для цього кількість уроків зарубіжної літератури в закладі загальної середньої освіти чи на заняттях із літературознавчих дисциплін у закладі вищої освіти. У магістерській роботі в цьому випадку доцільно запропонувати в основній частині чи

винести в додатки розроблені навчально-методичні матеріали, а також подати опис і аналіз пробного навчання з акцентом на перевагах запропонованої магістрантом методики і труднощах, які постали в процесі роботи. Це пробне навчання можна організувати й реалізувати під час проходження виробничих практик у закладах середньої і вищої освіти. Наприклад, якщо тема магістерської роботи пов'язана з особливостями застосування інтермедіального аналізу на уроках зарубіжної літератури в старших класах, то магістрант може розробити систему уроків (2-3) з елементами зазначеного шляху аналізу й провести ці уроки під час виробничої практики, а потім описати хід експериментального навчання і проаналізувати результати.

Окрім того, під час виконання магістерської роботи магістрант може провести формувальний етап педагогічного експерименту. З цією метою потрібно виділити контрольну (у якій навчання відбувається за традиційною системою роботи вчителя) й експериментальну (яка працює за методикою, запропонованою магістрантом) групи. Бажано щоб ці групи були однаковими за рівнем розумового розвитку, найкраще, щоб це були два класи з однієї паралелі. Аналіз результатів проведеного експерименту дасть змогу зробити висновки про ефективність розробленої методики. Магістрант має запропонувати завдання для перевірки рівня здобутих знань, сформованих умінь і навичок. На основі опрацьованого теоретичного матеріалу дослідник має визначити критерії, за якими оцінюватимуться досягнення, і рівні сформованості (високий, достатній, середній, початковий) знань, умінь і навичок. Магістрант-дослідник має порівняти результати контрольної й експериментальної класів, ту динаміку, яка спостерігалась за час проведення експерименту, проаналізувати зміни, що відбулися в обох класах від початку вивчення теми. У висновках потрібно вказати, який відсоток учнів продемонстрував високий рівень знань, у якому класі цей відсоток вищий, скільки учнів за час експерименту підвищили свої показники з початкового до середнього, з достатнього до вищого рівня. Якщо помітна динаміка, магістрант може зробити висновок про ефективність розробленої системи завдань, про правильність підібраних завдань; якщо ж така динаміка відсутня, або є несуттєвою, значить експериментальна методика потребує коригування, здобувач вищої освіти має зробити висновки про шляхи розв'язання цієї ситуації.

Результати експериментально-дослідницької роботи варто подати у формі діаграм.

Діаграма – графічне зображення квантитативних даних, залежність однієї величини від іншої за допомогою ліній і геометричних фігур. Здебільшого діаграми впорядковують дані за горизонтальною (вісь категорій) і вертикальною (вісь значень) осями.

Діаграма є засобом наочного подання даних. Вона полегшує порівняння цифрових даних, зіставлення закономірностей і тенденцій

розвитку. Діаграми є зручним засобом подання кількісних даних у презентації під час захисту магістерської роботи.

Назва діаграми є стислою характеристикою зображеного. Діаграму доповнюють поясненням (легендою, що містить кольорові позначення деталей сюжету).

Номер діаграми та її назву друкують нежирним шрифтом і розміщують над діаграмою, пояснення – праворуч або ліворуч від діаграми.

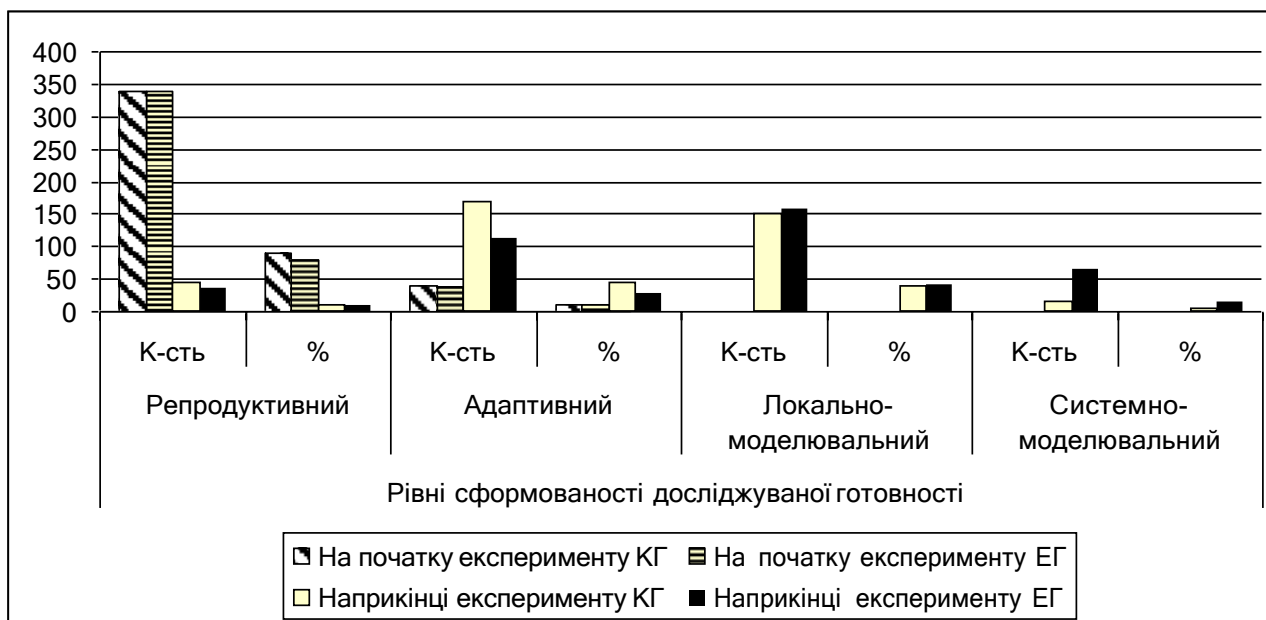
Тип діаграми обирають, виходячи з певного загального задуму.

Стовпчикова діаграма – це графік з однією віссю для зображення якісних і порядкових показників (величин, частот). Дані репрезентують як паралельні прямокутники (стовпчики) однакової ширини. Кожен стовпчик зображує один клас якісних величин. Висота стовпчика пропорційна величині або частоті вимірювального параметру. Цей різновид діаграм використовують для порівняння даних або для зображення відхилення від вихідного рівня / норми.

Гістограма – різновид графіка, що демонструє зміну даних за певний проміжок часу, а також використовується для ілюстративного порівняння об'єктів (подано на рисунку).

Секторна діаграма – різновид графіка, що зображує співвідношення частин цілого.

Кільцева діаграма – різновид графіка, що відображає відношення частин до цілого, але не може містити більше одного ряду даних.

Рис. 1. Діаграма рівнів навчальних досягнень із зарубіжної літератури учнів 10 класу на різних етапах експериментально-дослідної роботи

Логічним завершенням кваліфікаційної роботи є *висновки*. Головна їх мета – підсумки проведеної роботи. Висновки подаються у вигляді

окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій. Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. У висновках необхідно зазначити не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й недоліки та проблеми практичної роботи, а також конкретні рекомендації щодо їх усунення. Основна вимога до підсумкової частини не повторювати змісту вступу, основної частини роботи і висновків, зроблених у розділах.

До додатків можуть входити допоміжні матеріали, необхідні для повноти сприймання роботи:

- експериментальні матеріали (анкети, питальники);
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- ілюстрації допоміжного характеру;
- картки із завданнями;
- методичні розробки;
- тести, алгоритми;
- методичні рекомендації.

ВИМОГИ ДО ТЕХНІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ

ОСНОВНІ НОРМАТИВНІ ПАРАМЕТРИ ФОРМАТУВАННЯ НАУКОВОГО ДОКУМЕНТА

1. Кваліфікаційна робота подається до захисту в переплетеному вигляді. Обсяг кваліфікаційної роботи (без додатків) – 60-70 сторінок друкованого тексту. Шрифт Times New Roman, 14; інтервал 1,5; абзацний відступ 1,25 см; береги: верхній та нижній – 2 см, лівий – 3 см, правий – 1,5 см). Друкують машинописним способом на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм). Шрифт друку має бути чітким, стрічка – чорного кольору середньої жирності. Необхідні елементи та частини тексту виділяють напівжирним, підкресленим шрифтом або курсивом у різних комбінаціях. Щільність тексту письмової роботи має бути однаковою. Друкарські помилки, описки і графічні неточності, які були виявлені в процесі написання, можна виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою і нанесенням на тому ж місці або між рядками виправленого тексту машинописним способом.

Не варто розміщувати назву підрозділу, пункту й підпункту в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту.

2. Обов'язковими складовими титульної сторінки кваліфікаційної роботи є назва міністерства, ЗВО, факультету та кафедри, до виконується робота, назва та характеристика роботи, прізвище, ім'я, по батькові автора роботи й наукового керівника, а також місто та рік захисту (див. Додаток В).

3. Заголовки структурних частин письмової роботи «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів (наприклад, 1.1.) друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу (крапка в кінці заголовка не ставиться), текст підрозділу починається з нового рядка з абзацним відступом. Заголовки пунктів (наприклад 1.1.1.) друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу, в кінці ставиться крапка, а через пропуск розпочинається текст пункту.

4. Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул здійснюється арабськими цифрами без знака №. Першою сторінкою письмової роботи є титульний аркуш, який входить до загальної нумерації сторінок, але номер сторінки на ньому не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці (шрифт Times New Roman, 14). Зміст, перелік умовних позначень, вступ, висновки, список використаних джерел не нумерують. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера ставлять крапку і через пропуск друкують заголовок розділу. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу й порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу має стояти крапка, наприклад: «2.3» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу. Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. У кінці номера має стояти крапка, наприклад: «1.3.2» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка. Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як пункти.

5. Фотографії, схеми, графіки, карти, таблиці необхідно подавати в письмовій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, які розміщені на окремих сторінках, входять до загальної нумерації сторінок.

6. Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: «Рис. 1.2» (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якість ілюстрацій має забезпечувати їх чітке відтворення (сканер, ксерокс). Ілюстрації можуть бути виконані чорнилом, тушшю або пастою чорного кольору на білому непрозорому папері чи комп'ютерним способом. У письмовій роботі слід застосовувати лише штрихові ілюстрації і оригінали фотознімків. Фотознімки розміром меншим за формат А4 мають бути наклеєні на стандартні аркуші білого паперу формату А4. Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують після номера ілюстрації. За необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (текст під рисунком).

7. Цифровий матеріал, як правило, має оформлятися у вигляді таблиць. Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Біля правого поля аркуша над відповідним заголовком таблиці розміщують

напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці має складатися з номера розділу й порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу).

8. Якщо в роботі вжито специфічну термінологію, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо, то такий перелік умовних позначень, символів, скорочень і термінів може бути поданий окремим списком, який розміщують перед вступом. Перелік треба подавати двома колонками, у яких зліва за абеткою наводять скорочення, справа – їхнє детальне розшифрування. Якщо ж спеціальні терміни, скорочення, символи повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їхнє розшифрування наводять у тексті під час першого згадування.

9. Усі додатки оформлюють як продовження кваліфікаційної роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті роботи. Кожний додаток має починатися з нової сторінки й мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток ...» і буква алфавіту, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, Ї, І, Й, О, Ч, Ъ, наприклад, Додаток А, Додаток Б тощо.

10. Ілюстрації, таблиці і формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: Рис. Д.1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д; Формула А.1 – перша формула додатка А.

11. Під час написання кваліфікаційної роботи магістрант має посилатися на наукові джерела, ідеї, висновки на яких ґрунтується дослідження, або на матеріали, окремі результати, які наводяться у роботі. Якщо використовують відомості з монографій, оглядових статей тощо з великою кількістю сторінок, тоді в покликанні необхідно точно вказати номери сторінок того видання, до якого зверталися. У тексті роботи покликання потрібно зазначати порядковим номером за переліком у списку опрацьованої літератури. Цей номер, а також через кому номер сторінки (-ок), на якій (-их) має знаходитися цитований матеріал, подається у квадратних дужках, наприклад, [14, с. 48] або [14, с. 48-57]. Якщо якась робота описується повністю, то у дужках зазначається тільки її порядковий номер, наприклад, «... у працях...» [1]. Такий спосіб покликання дає змогу значно зекономити обсяг тексту роботи, оскільки відпадає необхідність робити посторінкові посилання на сторінці. Варто пам'ятати, що оформлення покликання на певне видання має відповідати його бібліографічному опису за списком опрацьованої літератури.

12. До списку опрацьованої літератури вносять усю опрацьовану автором кваліфікаційної роботи літературу, незалежно від того, як вона надрукована: окремим виданням, у збірнику, журналі, газеті, а також не беручи до уваги те, є чи нема в тексті роботи покликання на праці, що були використані автором під час роботи над темою.

Літературу необхідно розміщувати у списку за алфавітним порядком прізвищ перших авторів або заголовків. Якщо наведено кілька праць одного автора, то їх треба подавати за хронологією. У списку використовують загальну нумерацію використаної літератури, а не нумерацію за розділами. Відомості про праці, які містяться в списку, необхідно подавати згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням назв.

Попередній захист роботи відбувається на засіданні випускової кафедри філологічного факультету. Захист кваліфікаційної роботи проводиться перед екзаменаційною комісією.

Подання на кафедру завершеного варіанту роботи у друкованому та електронному вигляді відбувається не менше ніж за 10 днів до її захисту перед членами екзаменаційної комісії.

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВИХ РОБІТ

1. Насиченість термінами – заміна побутових, життєвих понять науковими термінами.

2. Відсутність емоційних мовних виразів. Науковий текст завжди відрізняється «сухістю», йому не властиві емоційні словосполучення і риторичні фігури.

3. Використання великої кількості іменників з абстрактним значенням. Науковий текст містить багато слів типу «дослідження», «аналіз», «розгляд».

4. Логічна послідовність, цілісність та пов'язаність текст. Науковий текст – це сукупність певних положень, за допомогою яких доводяться (обґрунтовуються) наукові теорії, думки, ідеї. Це досягається за допомогою словосполучень, які вказують на:

- послідовність розвитку думки – «спочатку», «по-перше», «по-друге», «передусім»;

- причинно-наслідкові зв'язки – «у зв'язку з цим», «внаслідок цього», «саме тому»;

- перехід від однієї думки до іншої – «звернемось до...»;

- «розглянемо...», «зупинимось на...», «перш ніж перейти до...»;

- висновок, результат - «таким чином», «у підсумку варто зазначити», «усе це дає змогу зробити висновок».

5. Безособовість. Наукове мовлення, в основному, має характер безособового монологу. Тому замість виразу «я отримав результати» пишуть «було отримано результати». Коли автору роботи необхідно вказати на себе, то замість займенника «я» прийнято використовувати «ми» («у результаті проведеного дослідження ми дійшли висновку...»), або позначати себе у третій особі («автор вважає, що...»).

6. Ясність, точність, зрозумілість тексту - відсутність невизначених, малозрозумілих словосполучень типу «окремі фактори», «більша половина досліджуваних», або без необхідності вживати іншомовні слова, якщо є український відповідник (винятком є випадки, коли використання іншомовних лексем є загальноновизнаним у науці), потрібно уникати тавтологій.

7. Лаконічність тексту - відсутність багатослів'я, зайвих слів.

8. Об'єктивність тексту - необхідність вказівок на джерело інформації, авторство думки - «за свідченнями сучасників», «на нашу думку, ...», «за даними експерименту».

9. Використання дієслів пасивного стану - «отримані дані», «ця проблема досліджувалась...». Це дає змогу зосередити увагу на об'єкті й предметі дослідження, а не на суб'єкті-досліднику.

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Академічна доброчесність – сукупність етичних принципів та визначених Законом України «Про освіту», «Про вищу освіту» та іншими законами України правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Академічна доброчесність у процесі написання випускної кваліфікаційної роботи означає, що студенти та наукові керівники керуються насамперед принципом чесності у роботі та навчанні.

Вона передбачає такі основні **принципи**:

- *Чесність* – студенти повинні самостійно виконувати завдання та роботи, без плагіату та маніпулювання результатами досліджень.

- *Дотримання авторства* – необхідно коректно посилатися на джерела, вказувати справжніх авторів і не привласнювати чужі ідеї та результати.

- *Точність та обґрунтованість* – всі дані та результати повинні бути достовірними, чітко аргументованими та відповідати науковим стандартам.

- *Відкритість та прозорість* – дослідження повинні бути доступні для перевірки, а методологія повинна бути чітко пояснена.

- *Уникання конфлікту інтересів* – важливо уникати ситуацій, коли особисті чи професійні інтереси можуть вплинути на об'єктивність роботи.

Незважаючи на важливість принципів академічної доброчесності, зіштовхуватися з порушеннями цього принципу не є рідкісним явищем. Ось кілька основних **проблем**:

- *Плагіат* – найбільш поширене порушення академічної доброчесності, яке включає копіювання чужих текстів, ідей або результатів досліджень без належного покликання на джерело.

- *Самоплагіат* – коли автор використовує свої раніше написані роботи без відповідного цитування, що вважається неетичним.

- *Маніпулювання результатами* – фальсифікація чи спотворення результатів дослідження для досягнення бажаних висновків.

- *Копіааст* – механічне переписування інформації без належного осмислення та аналізу.

- *Неналежне цитування* – відсутність належного покликання на використані джерела або цитування їх у невірному форматі.

На кожному етапі виконання магістерської роботи магістранти повинні дотримуватися таких правил академічної доброчесності:

- самостійне освоєння норм цитування та оформлення посилань – використання стандартів цитування (наприклад, APA, MLA, Chicago) та ретельне оформлення списку літератури;

- активне використання баз даних і наукових ресурсів – правильне застосування наукових баз даних для пошуку достовірних джерел, що є основою наукової роботи;

- перевірка роботи на плагіат – перед поданням роботи до захисту магістрант може скористатися спеціальними програмами для перевірки на плагіат (наприклад, Turnitin, Unicheck);

- чесність і відповідальність – визнання власних помилок і відкритість до конструктивної критики з боку наукового керівника та експертів.

Згідно з Положенням про академічну доброчесність Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка (<http://surl.li/umvwlx>):

2.1. Університет проводить заходи для учасників освітнього процесу щодо дотримання норм законодавства України про авторське право і суміжні права, правил цитування джерел інформації у разі використання оприлюднених ідей, розробок, тверджень, відомостей при підготовці наукової (творчої) продукції, об'єктивного оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти Університету тощо.

2.2. Університет вживає заходів щодо ознайомлення здобувачів вищої освіти із поняттям та вимогами академічної доброчесності шляхом включення відповідного матеріалу до програм навчальних дисциплін, проведення окремих лекцій, семінарів, тренінгів, круглих столів, індивідуальних консультацій для здобувачів освіти та в інші способи, що не суперечать чинному законодавству.

2.3. Наукова бібліотека Університету організовує демонстрацію роботи антиплагіатної системи та бере участь у розробленні методичних рекомендацій щодо оформлення випускових робіт (проектів) відповідно до особливостей роботи системи автоматизованої перевірки текстових документів на унікальність.

2.4. Особа, яка набула статусу здобувача освіти в Університеті (була зарахована на навчання, переведена, поновлена з іншого закладу вищої освіти тощо) упродовж місяця з дня набуття такого статусу бере на себе зобов'язання щодо дотримання академічної доброчесності та власноручним підписом на окремій сторінці в журналі обліку роботи академічної групи підтверджує, що вона ознайомила з цим Положенням.

Кожна кваліфікаційна робота має бути направлена на перевірку до Наукової бібліотеки університету для отримання висновку щодо якості та унікальності тексту роботи. Згідно з п. 4.4. Положення про академічну

добročесність Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка «контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти при написанні кваліфікаційних робіт і дисертацій забезпечує науковий керівник (консультант) та завідувач кафедру, на якій працює керівник роботи. Перевірка всіх видів курсових, кваліфікаційних, наукових або науково-методичних робіт на наявність ознак академічного плагіату обов'язково передує всім іншим процедурам публічного розгляду (п. 4.5.)».

Згідно з Положенням «4.7.3. Перевірка автоматизованою системою здійснюється в термін не більше 5 календарних днів. Результати перевірки (звіти подібності) повертаються керівнику роботи». В Університеті працює електронна програма перевірки в системі StrikePlagiarism, яка дозволяє надати короткий і розширений висновки щодо унікальності роботи, які надсилаються науковому керівнику. До роботи в якості обов'язкового додатку здобувач вищої освіти надає короткий звіт з електронної системи, а на пошту випускової кафедри надсилаються всі звіти з бібліотеки одним файлом.

За результатами наданих науковим керівником протоколів перевірки в системі StrikePlagiarism кваліфікаційні роботи допускаються до публічного захисту. В разі не погодження здобувача вищої освіти та/або наукового керівника з висновком програми і прийнятим рішенням випусковою кафедрою, призначається комісія для перевірки та прийняття рішення щодо допуску роботи до публічного захисту.

Рішення щодо допуску кваліфікаційної роботи до публічного захисту на основі звіту наукового керівника та звітів про унікальність в системі StrikePlagiarism приймається на спільному засіданні випускової кафедри.

Ураховуючи рекомендації Положення про академічну доброчесність, а саме п. 4.7.3 остаточне рішення про прийнятний ступінь унікальності кваліфікаційної роботи приймає кафедра на спільному засіданні.

Згідно з п. 4.7.5. «Роботи, які за результатами перевірки або попереднього захисту мають ознаки порушення академічної доброчесності повертаються магістрантам на доопрацювання на термін не більше 3 календарних днів. Після чого відправляється на повторну перевірку, яка здійснюється в термін не більше 3 календарних днів» (<http://surl.li/mvfdve>).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Основними критеріями оцінювання роботи з методики навчання зарубіжної літератури є ґрунтовний і всебічний (з позицій педагогіки, психології, методики навчання) аналіз проблеми; дослідження державних документів, що регулюють зміст мовно-літературної освіти, шкільної документації, підручників, посібників, інших матеріалів; з'ясування реального стану справ, тобто проведення констатувального експерименту; розроблення ефективної системи завдань для розв'язання проблеми.

У процесі оцінювання враховують **якісні показники** кваліфікаційної роботи, а саме:

Загальні вимоги до тексту роботи

1. Чіткість формулювання мети і завдань кваліфікаційної роботи, складність досліджуваних у роботі проблем, обґрунтованість актуальності теми.

2. Відповідність логічної побудови роботи назві теми, а також поставленим цілям і завданням, пропорційність структури роботи.

3. Якість і глибина теоретико-методологічного аналізу проблеми; широта й адекватність методологічного апарату; якість критичного огляду літературних джерел, наявність наукової полеміки, посилань на літературні джерела та визначення власної думки магістранта-автора роботи.

4. Системність і глибина аналізу статистичних та фактичних матеріалів, наявність і переконливість узагальнень і висновків з аналізу,

5. Наявність, якість ілюстративних матеріалів (рисуноків, схем, діаграм, графіків, таблиць) у тексті роботи та відповідність їх оформлення встановленим критеріям (вимогам).

6. Наявність та логічний зв'язок заходів, що пропонуються для вирішення проблем дослідження, аналіз фактичних матеріалів, їх актуальність, реальність та наукова обґрунтованість, наявність альтернативних підходів до вирішення визначених проблем.

7. Науково-практична обґрунтованість розв'язання індивідуального творчого завдання, виявлені при цьому аналітичні та рефлексивні здібності.

8. Правильність оформлення кваліфікаційної роботи (нумерація сторінок, оформлення титульного аркуша, дотримання вимог до розміру полів, шрифту, міжрядкового інтервалу та інше), відсутність редакційних помилок.

9. Повнота і відповідність висновків змісту кваліфікаційної роботи.

Вимоги до змісту роботи

1. Якість і глибина теоретико-методологічного аналізу проблеми.

2. Наявність та якість критичного огляду літературних джерел.

3. Наявність наукової полеміки. Етика цитування (наявність посилань на літературні джерела). Самостійність суджень і викладу матеріалу (наявність формулювання власної думки магістранта – автора кваліфікаційної роботи).

4. Наявність, системність і глибина особистого аналізу проблематики, переконливість узагальнень і висновків з аналізу.

5. Наявність аналізу зарубіжного досвіду та його використання у кваліфікаційній роботі.

Під час оцінювання кваліфікаційної роботи комісія враховує дотримання вимог оформлення роботи, якість самого наукового дослідження, його наукову новизну, вміння захистити сформульовані положення та висновки. Невідповідність в оформленні кваліфікаційної роботи може суттєво вплинути на оцінку роботи.

Магістрант отримує оцінку **«відмінно» («А»)**, якщо:

- здобувач вищої освіти глибоко і повно розкрив зміст досліджуваної проблеми;

- усебічно проаналізував теоретичні джерела;

- розробив доцільну методику наукового дослідження;

- грамотно, послідовно, логічно, докладно виклав зміст роботи, зробив аргументовані висновки;

- продемонстрував високий рівень культури наукового дослідження та культури письмового мовлення;

- під час захисту продемонстрував глибоке і всебічне знання досліджуваної проблеми та володіння культурою усного мовлення.

Магістрант отримує оцінку **«добре» (В)**, якщо:

- здобувач вищої освіти повністю розкрив зміст досліджуваної проблеми; проаналізував теоретичні джерела;

- розробив доцільну методику наукового дослідження;

- грамотно, послідовно, логічно, докладно виклав зміст роботи, зробив аргументовані висновки;

- продемонстрував високий рівень культури наукового дослідження та культури письмового мовлення;

- допустив 2-3 незначні неточності під час викладу основних положень або висновків;

- під час захисту продемонстрував глибоке знання досліджуваної проблеми та володіння культурою усного мовлення;

- допустив 2-3 незначні неточності у ході презентації дослідження.

Магістрант отримує оцінку **«добре» (С)**, якщо:

- здобувач вищої освіти достатньо повно розкрив зміст досліджуваної проблеми;
- проаналізував теоретичні джерела;
- розробив доцільну методику наукового дослідження;
- грамотно, послідовно, логічно виклав зміст роботи, зробив переважно аргументовані висновки;
- продемонстрував досить високий рівень культури наукового дослідження та культури письмового мовлення;
- допустив 3-4 неточності під час викладу основних положень або висновків;
- під час захисту продемонстрував достатньо повне знання досліджуваної проблеми та володіння культурою усного мовлення;
- допустив 3-4 неточності у ході презентації дослідження.

Магістрант отримує оцінку «**задовільно**» (Д-Е), якщо:

- здобувач вищої освіти недостатньо повно розкрив зміст досліджуваної проблеми;
- проаналізував незначну кількість теоретичних джерел;
- розробив недостатньо доцільну методику наукового дослідження;
- виклав зміст роботи з порушення логіки, граматичних та стилістичних норм; зробив поверхові висновки;
- продемонстрував переважно достатній рівень культури наукового дослідження та культури письмового мовлення;
- допустив значні неточності під час викладу основних положень або висновків;
- під час захисту продемонстрував поверхове знання досліджуваної проблеми та переважно достатній володіння культурою усного мовлення;
- допустив значні неточності у ході презентації дослідження.

Магістрант отримує оцінку «**незадовільно**» (FХ), якщо:

- здобувач вищої освіти не розкрив зміст досліджуваної проблеми;
- проаналізував незначну кількість теоретичних джерел;
- розробив недоцільну методику наукового дослідження;
- виклав зміст роботи зі значними порушення логіки, граматичних та стилістичних норм;
- зробив поверхові висновки;
- продемонстрував недостатній рівень культури наукового дослідження та культури письмового мовлення;
- допустив суттєві неточності під час викладу основних положень або висновків;
- під час захисту продемонстрував недостатнє знання досліджуваної проблеми та володіння культурою усного мовлення;
- допустив суттєві неточності у ході презентації дослідження.

Процедура захисту кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційну роботу рекомендують до захисту на засіданні випускової кафедри. Кваліфікаційну роботу **не допускають до захисту** і повертають на доопрацювання, якщо:

- роботу представлено на кафедру (на перевірку) для рецензування з порушенням термінів, установлених кафедрою;
- роботу написано на тему, що не входить до переліку тем кваліфікаційних робіт із відповідної дисципліни або не погоджена з викладачем;
- роботу виконано несамоостійно;
- структура і логіка побудови плану роботи не відповідає вимогам та темі роботи;
- кваліфікаційну роботу не зброшуровано (тобто аркуші не скріплені).

До захисту подають магістерську роботу з такими *документами*: розширений висновок перевірки унікальності роботи, рекомендація випускової кафедри за підписом завідувача, відгук наукового керівника, рецензія(ії).

Відгук наукового керівника

У відгуку наукового керівника подається загальна характеристика, оцінюється робота магістранта протягом виконання кваліфікаційної роботи.

У заголовку відгуку вказується основна вихідна інформація:

- прізвище, ім'я та по батькові виконавця роботи;
- курс навчання магістранта, назва факультету, спеціальності, освітньої програми та навчального закладу;
- ступінь вищої освіти;
- тема магістерської роботи.

Далі подається:

- зв'язок теми з актуальними проблемами науки, теоретичне та практичне значення розробки теми;
- ступінь самостійності магістранта у виконанні кваліфікаційної роботи;
- вміння використовувати літературу з проблем дослідження;
- творче використання наукової та методичної літератури з проблеми, якісна і кількісна характеристика зібраного матеріалу;
- ступінь оволодіння методами дослідження; повнота і якість розробки теми;
- композиційна структура наукової роботи, логічність, послідовність, аргументованість;

- рівень грамотності та якість оформлення, позитивні моменти та недоліки роботи;

- участь магістранта в наукових конференціях, публікації результатів дослідження; дотримання графіка виконання магістерської роботи;

- загальний висновок щодо відповідності роботи всім вимогам, які є обов'язковими для цього рівня наукових досліджень.

Відгук наукового керівника завершується рекомендацією роботи до захисту на засіданні ЕК. Науковий керівник магістерську роботу не оцінює, а лише у кінці відгуку ставить підпис. Відгук наукового керівника кваліфікаційної роботи може бути наданий на бланку або в довільній текстовій формі.

Рецензія

Рецензенти, ознайомившись з роботою, пишуть рецензію, де відзначають всі її позитивні риси, а також недоліки й рекомендації. Рецензенти послуговуються критеріями рівня виконання магістерських робіт.

Рецензія на магістерську роботу має обов'язково висвітлювати такі питання:

- актуальність, повнота й ґрунтовність викладу;
- науковий рівень проведеного дослідження;
- аргументованість висновків і пропозицій, можливість їх практичного впровадження;
- відповідності отриманих результатів меті та завданням роботи;
- відповідності професійній спрямованості випускника;
- стиль викладу, грамотність;
- технічне оформлення роботи.

Магістерська робота оцінюється рецензентом за загально-прийнятою системою оцінювання, підтверджується його підписом. Зовнішня рецензія підтверджується також печаткою установи, де працює рецензент.

Магістрант має бути ознайомлений зі змістом рецензії (рецензій) не пізніше, як за день до захисту магістерської роботи. Варто особливу увагу звернути на висловлені рецензентом зауваження й підготувати аргументовані відповіді.

Захист магістерської роботи відбувається на відкритому засіданні екзаменаційної комісії. Процедура захисту передбачає:

- доповідь магістранта про зміст роботи;
- запитання до автора;
- відповіді доповідача на поставлені запитання;
- оголошення рецензії(ій) або виступ(и) рецензентів;

- відповіді магістранта на зауваження рецензента(ів);
- підсумкове слово магістранта;
- рішення комісії щодо оцінки роботи.

На захисті магістерської роботи можуть бути присутніми всі, хто бажає. Після виступу магістранта оголошують рецензію(-її). Потім магістрант має відповісти на запитання членів ЕК та присутніх, дати вичерпні відповіді на всі зауваження у рецензії (-ях). Захист магістерської роботи фіксують у протоколі ЕК. Захист робіт проводять на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії.

Готуючись до захисту, важливо усвідомлювати таке: якісно виконане наукове дослідження – це, безумовно, основа, але все ж таки не гарантія успішного захисту. Вміння презентувати свою роботу, відстояти власну наукову позицію – вагомий складник підсумкової оцінки кваліфікаційної роботи. Чітка й продумана (зокрема з погляду хронометражу) доповідь, вправне виголошення промови, коректність, тактовність і водночас наукова принциповість під час захисту своїх наукових поглядів – усі ці моменти формують загальне враження від поданої роботи.

Виступ виконавця має бути ретельно підготовленим, стислим (7-10 хвилин) і містити такі компоненти:

- чітко поставлену проблему;
- обґрунтування її актуальності;
- визначення мети й завдань дослідження;
- окреслення методології та методики його проведення;
- відомості про структуру роботи;
- короткий виклад зроблених автором узагальнень, висновків, конкретних рекомендацій.

Пам'ятка магістранту для захисту кваліфікаційної роботи

1. Під час підготовки тексту доповіді на захист пам'ятай про чітку й логічну структуру виступу: актуальність теми кваліфікаційної роботи, мета й завдання дослідження, об'єкт і предмет, новизна і практичне значення отриманих результатів; стислий зміст теоретичної частини роботи, висвітлення основних результатів дослідження, пропозиції, рекомендації, методичні розробки автора, спрямовані на розв'язання методичної проблеми. Після підготовки тексту перечитай його кілька разів вголос, звертаючи увагу на правильність вимови слів, наголоси в них. Прослідкуй, чи встигаєш ти викласти всі основні положення за 8-10 хвилин. Поміркуй, які запитання можуть виникнути у членів комісії. Роздрукуй робочий варіант тексту великим шрифтом, щоб у випадку необхідності відразу знайти потрібні слова.

2. Підготуй ілюстративні матеріали до захисту, уважно перевір їх зміст та відсутність граматичних і стилістичних помилок. Продумай і потренуйся говорити пояснення до ілюстративних матеріалів, намагайся уникати перевантаження наочністю.

3. Починай свій захист зі звичайних фраз ділового етикету молодого науковця й майбутнього педагога: «Шановний голово, шановні члени екзаменаційної комісії, вашій увазі пропонуємо магістерська робота на тему...». Текст самої доповіді треба виголошувати середнім темпом, дотримуватися правильної інтонації, наголосом виділяти найважливіші моменти. Будь спокійним, уважним, стеж за слухачами: якщо аудиторія перестає слухати, слід змінити інтонацію, навести цікавий факт або змінити темп мовлення. У рукопис слід заглядати лише поглядом, уникаючи нахилів головою. Стеж за своєю вимовою, уникай слів-паразитів, не заповнюй паузи зайвими звуками. Наприкінці доповіді доцільно повторити основну думку, підсумувати найважливіші положення.

4. В процесі надання відповідей на запитання членів ЕК будь ввічливим і тактовним. Спокійно звертайся подумки до змісту своєї роботи, наводь приклади, аргументуй свою відповідь. Згадай свій власний досвід проходження різних видів педагогічної і науково-дослідної практики і переконуй у правильності власної позиції конкретними прикладами. Якщо відповідь міститься у тексті роботи, можеш зазначити, що матеріали викладені у ... розділі, ... параграфі, у додатках, у джерелі, що використовувалося в процесі дослідження.

5. Надавай відповіді на критичні зауваження, що містяться в рецензіях, доводь свою думку чіткими фактами, результатами проведеного експерименту, відстоюй свою позицію з покликаннями на конкретні, використані тобою матеріали. Тактовно погоджуйся з тими зауваженнями членів ЕК, які мають сенс, пообіцяй врахувати їх у подальшій науковій роботі і практичній педагогічній діяльності.

6. Виголошуючи прикінцеве слово, пам'ятай, що всі, хто тебе слухав, заслуговують на слова подяки: «Дякую за увагу, дякую за поставлені запитання».

7. Після захисту згадай про тих, хто допомагав тобі під час підготовки й захисту кваліфікаційної роботи (друзі, батьки, викладачі) й скажи їм слова вдячності.

Після промови магістрант чекає на запитання від членів комісії та всіх присутніх. Запитання можуть мати конкретний або загальний характер. Найпоширеніші загальні запитання: «Який компонент дослідження виконано особисто Вами?», «У чому практична значущість результатів дослідження?», «Що нового в розкритті проблеми запропоновано Вами?», «Які методи дослідження Ви використовували?»

Слухаючи питання комісії, краще їх занотувати і не поспішати відразу давати відповіді. Якщо питання не зрозуміле, можна попросити повторити або уточнити його. Відповіді на запитання мають бути впевненими, змістовними, коректними, лаконічними і складатися з кількох речень. Якщо деякі питання виявилися несподіваними, через те, що виходять за межа тих завдань, які вирішувалися у роботі, можна рекомендувати певною мірою універсальні відповіді на зразок:

«Дослідження цієї проблеми не входило до завдань роботи, проте поставлене питання, безперечно, цікаве і в подальшому ми спробуємо знайти відповідь на нього» або «Це питання в роботі не досліджувалося, але з опрацьованої літератури можна сказати, що ...».

Після цього голова надає слово рецензенту(-ам) або зачитує рецензію сам, якщо рецензент(-и) відсутній. Рецензія містить аналіз рівня виконання наукового дослідження, зауваження і рекомендації для вдосконалення дослідження, а також пропоновану оцінку за європейською та національною шкалами.

Результати захисту магістерських робіт обговорюють на закритому засіданні ЕК та оголошують у той самий день після оформлення протоколів головою ЕК.

Захищені роботи здають для зберігання до репозитарію університету.

У тих випадках, коли захист магістерської роботи оцінено «незадовільно», екзаменаційна комісія встановлює, чи може магістрант-випускник подати на повторний захист ту саму роботу з доробками, чи необхідно обирати нову тему. До повторного захисту магістерська робота може бути допущена через рік.

Комп'ютерна презентація

Комп'ютерна презентація – це демонстрація інформації, що складається з серії слайдів або інших візуальних елементів (текстів, графіків, зображень, анімацій, відео тощо), створена за допомогою спеціального програмного забезпечення (наприклад, Microsoft PowerPoint, Google Slides, Prezi). Презентацію використовують для більш ефективного подання, пояснення та ілюстрації певної теми або дослідження перед аудиторією.

Презентації можуть бути різних типів залежно від мети, змісту та аудиторії. Під час захисту магістерської роботи зазвичай використовуються такі **типи** презентацій:

1. Інформативна презентація. Основна мета – донести до слухачів ключові моменти дослідження. Включає: вступ, постановку задач, методи дослідження, основні результати, висновки.

2. Презентація-огляд. Основна мета – підкреслити важливі етапи та досягнення. Може бути більше націлена на публічний виступ, ніж на детальний технічний аналіз.

3. Презентація-дискусія. Включає елементи інтерактивної бесіди з аудиторією. Це може бути корисно, якщо ти хочеш залучити комісію до обговорення певних аспектів роботи.

4. Візуальна презентація. Презентація, що акцентує увагу на графіках, діаграмах, зображеннях, схемах для ілюстрації результатів дослідження. Підходить, якщо ти хочеш продемонструвати складні математичні моделі або статистичні дані.

Рекомендації щодо розроблення та демонстрації презентації під час захисту

1. Структура презентації

Титульний слайд. Назва роботи, твоє ім'я, науковий керівник, університет.

Вступ. Коротке введення в тему дослідження, актуальність, мета та завдання.

Огляд літератури та теоретичний підхід. Як інші науковці працюють у цій сфері, чим твоя робота відрізняється.

Методи дослідження. Як ти здійснювала дослідження, які методи використовувала.

Основні результати. Важливі досягнення, графіки, діаграми, аналіз результатів.

Висновки та перспективи. Завершальна частина презентації – висновки. Це коротке резюме виконаної презентації. Бажано на слайді подати висновки за пунктами у стислому вигляді. Викладають найважливіші результати, що отримані в процесі роботи над темою презентації, можливі напрямки подальших досліджень.

Список літератури. Бути готовим показати джерела, на які посилювалася.

2. Технічні рекомендації:

Використовуй чіткі шрифти (наприклад, Arial, Calibri) і не більше 2-3 шрифтів у презентації.

Кольори. Використовуй контрастні кольори для фону та тексту (світлий фон – темний текст). Уникай надто яскравих і відволікаючих кольорів.

Графіка. Всі графіки, діаграми, таблиці мають бути чіткими і добре видимими. Обов'язково пояснюй їх зміст під час демонстрації.

Анімації та переходи. Не зловживай анімаціями – їх повинно бути мінімум, щоб не відволікати від змісту.

Таймінг. Презентація не повинна бути занадто довгою (7-10 хвилин). Кожен слайд має бути зрозумілим і не перевантаженим інформацією.

Додаткові матеріали. Якщо потрібно, підготуй окремі документи (наприклад, технічні таблиці або розширене обґрунтування методів), які можна буде передати або показати за запитом.

3. Демонстрація та виступ

Говори чітко і повільно. Пояснюй кожен слайд, щоб слухачі могли зрозуміти твій підхід.

Не читай текст із слайдів. Завдання розповідати про слайди, а не просто зачитувати з них інформацію. Використовуй слайди як підтримку.

Контакт з аудиторією. Намагайся підтримувати візуальний контакт з комісією, не звертайте увагу на екран весь час.

Підготовка до запитань. Зазнач, що ти готовий до питань після презентації, і будь готовим до детальних запитань щодо твоїх методів або висновків. Після завершення презентації зазвичай надають час для запитань. Потрібно бути готовим до критичних зауважень і надавати чіткі відповіді.

Поради щодо психологічної підготовки

1. Тренування. Проведіть кілька репетицій перед захистом. Це допоможе відчувати комфорт під час виступу і зменшить нервозність.

2. Чіткість і впевненість. Під час захисту намагайся виглядати впевнено, навіть якщо виникають труднощі. Відповідай на запитання спокійно і аргументовано.

3. Будь готовим до критики. Члени комісії можуть поставити складні питання або вказати на недоліки. Слухай уважно, приймай конструктивну критику і давайте пояснення.

4. Не поспішай. Під час презентації не намагайся встигнути охопити все за мінімальний час. Краще чітко пояснити найважливіші моменти, ніж намагатися втиснути все у кілька хвилин.

Інструменти для створення презентацій

Microsoft PowerPoint або Google Slides – найбільш популярні інструменти для створення презентацій.

Prezi – хороша альтернатива, якщо ти хочеш зробити презентацію більш динамічною і інтерактивною.

Canva – простий у використанні інструмент для створення візуально привабливих презентацій.

Ці рекомендації допоможуть створити ефективну презентацію для захисту магістерської роботи, яка дозволить чітко донести ваші ідеї та продемонструвати рівень вашого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемчук Г.І., Курило В.М., Кочерган М.П. Методика організації науково-дослідної роботи: навч. посіб. для студ. та викл. вищих навч. закладів. Київ: Форум, 2000. 271 с.
2. Бобир С.Л. Як виконати дипломну та магістерську роботу з методики навчання іноземних мов: методичні рекомендації для студентів спеціальності «Філологія. Мова і література (англійська)» освітньо-кваліфікаційних рівнів 7.02030302 та 8.02030302. Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2012. 64 с.
3. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 260 с.
4. Горошкіна О.М., Нікітіна А.В., Попова Л.О. Магістерська робота: від задуму до захисту: метод. путівник. Луганськ, 2004. 21 с.
5. Еко Умберто. Як написати дипломну роботу: гуманітарні науки / Пер. за ред. О. Глотова. Тернопіль: Мандрівець, 2007. 224 с.
6. Златів Л.М. Наукова робота з методики навчання української мови : методичні рекомендації щодо написання, оформлення та захисту курсових і дипломних робіт для здобувачів вищої освіти першого та другого рівнів зі спеціальністю 014 Середня освіта (Українська мова і література) філологічного факультету РДГУ / Л.М. Златів. Рівне : РДГУ, 2022. 82 с.
7. Колоїз Ж.В., Остроушко О.А. Студентська наукова робота з української мови : навч. посіб. 2-е вид., доповн. і перероб. Кривий Ріг : ФОП Маринченко С. В., 2019. 206 с.
8. Косарева Г.С. Кваліфікаційна робота магістранта-філолога: метод. реком. Миколаїв: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2015. 68 с.
9. Лілік О.О., Сазонова О.В. Кваліфікаційні роботи в системі професійної підготовки учителів української мови і літератури: навчально-методичний посібник. Чернігів: НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2021. 84 с.
10. Методичні рекомендації до атестації здобувачів освітнього ступеня магістра (у формі захисту кваліфікаційної роботи): для студ. галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальність: 014 «Середня освіта (Природничі науки)». Освітньо-професійна програма: «Середня освіта (Природничі науки)» другого (магістерського) рівня

вищої освіти / Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка / укладачі: Подопригора Н.В., Плющ В.М., Садовий М.І., Трифонова О.М. Кропивницький: РВВ ЦДПУ імені Володимира Винниченка, 2020. 46 с.

11. Методичні рекомендації щодо написання магістерських робіт магістрантами (спеціальність : 011 Освітні, педагогічні науки) / Серія : «Магістратура/Magistrature» / уклад. : Т.О. Дороніна, О.С. Білоус, І.А. Волощук, В.В. Іванова, С.М. Щербина. Кривий Ріг : ФО-П Маринченко С.В., 2019. 52 с.

12. Науково-дослідна робота студентів у вищих навчальних закладах: навч.-метод. посібник / Мороз Л.І., Мороз І.В., Литвиненко І.С., Прасол Д.В., Чугуєва І.Є. Миколаїв: Вид-во «Арнекс», 2017. 164 с.

13. Положення про академічну доброчесність. URL: https://drive.google.com/file/d/1TggRAFOOn49g08VcMd_XsZHGYnNpm5LPs/view

14. Положення про випускню кваліфікаційну роботу (проект). URL: <http://surl.li/hjgxjd>

15. Положення про організацію освітнього процесу. URL: <https://drive.google.com/file/d/1trqn0NG5l79caOb5mOe94RZJMt6WmPvF/view>

16. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідної діяльності: підручник. 4-те вид., випр. і доп. Київ: Знання, 2004. 307 с.

17. Яремчук В. Основи науково-дослідної роботи студентів : навчальний посібник для студентів факультетів гуманітарного профілю. Острого: Національний університет «Острозька академія», 2012. 56 с.

18. Thesis Preparation and Assessment. URL: <https://registry-services.ed.ac.uk/academic-services/students/code-of-practice/thesis-preparation>

19. Writing a Winning Thesis or Dissertation: Guidance for an Education Graduate Student. URL: <https://www.keiseruniversity.edu/writing-a-winning-thesis-or-dissertation-guidance-for-an-education-graduate-student/>

ДОДАТКИ

Додаток А

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ЗАЯВИ НА НАПИСАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

В.о. завідувача кафедри іноземної філології та
освітніх технологій філологічного факультету
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
доц. О.М. Тютюнник
студентки групи МА 11
філологічного факультету
Лапи Софії Олександрівни

ЗАЯВА

Прошу дозволити виконувати по Вашій кафедрі магістерську роботу з методики навчання іноземних мов на тему «Методика навчання активної граматики на основі ТТТ підходу в старшій школі». Науковим керівником прошу призначити доцента, кандидата педагогічних наук Бирюк Ольгу Василівну.

25.10.2024

_____ (підпис)

**ГРАФІК ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ
на тему «Формування англомовної лексичної компетентності
в учнів старшої загальноосвітньої школи
шляхом розширення семантичних полів»**

№	Етапи роботи	Зміст роботи	Термін виконання	Відмітка про виконання
I	Підготовчий	1. <i>Вибір теми магістерської роботи</i> Формулювання теми роботи з науковим керівником. Подання заяви про затвердження теми і наукового керівника.	10.09.	
		2. <i>Планування дослідження</i> Складання графіка наукового дослідження. Ознайомлення з публікаціями за останні 5-10 років і складання орієнтовного плану дослідження.	24.09.	
		3. <i>Уточнення теми і затвердження її</i> <i>Вченою радою факультету.</i>	24.10.	
II	Дослідницький а) теоретичне дослідження проблеми б) розроблення нової методики	1. <i>Теоретичне дослідження проблеми</i> Опрацювання програмних документів, психолого-педагогічної, лінгвістичної, методичної літератури. Написання і подання чорнового варіанту першого розділу на перевірку науковому керівникові.	30.11.	
		2. <i>Розроблення авторської методики на основі теоретичного дослідження проблеми</i> Уточнення термінів та опис запропонованої методики й відповідної системи вправ, розробка комплексу вправ на матеріалі конкретної теми для ... класу / ... курсу (згідно програми).	25.12.	
		3. <i>Подання чорнового варіанту двох розділів на перевірку науковому керівникові.</i>	25.01.	

№	Етапи роботи	Зміст роботи	Термін виконання	Відмітка про виконання
	Проміжний контроль	<p><i>Оцінювання стану виконання кваліфікаційної роботи</i></p> <p>Проміжний контроль стану виконання кваліфікаційної роботи завідувачем кафедри. Звіт студента на засіданні кафедри про дотримання графіка виконання магістерської роботи</p>	01.02.	
III.	Експериментальний	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Організація експерименту</i> Формулювання гіпотези експерименту, підготовка експериментальних матеріалів, визначення контрольних та експериментальних груп. Проведення зрізів, уточнення цілей, критеріїв оцінювання тощо. 2. <i>Реалізація</i> Проведення навчання в контрольному та експериментальному класах. 3. <i>Констатація</i> Ретельний і всебічний опис результатів експериментального навчання. 4. <i>Інтерпретація результатів</i> Аналіз отриманих результатів, порівняння з результатами теоретичного дослідження, виведення закономірностей, тенденцій тощо. 5. <i>Подання чорнового варіанту третього розділу на перевірку науковому керівникові.</i> 	25.04.	
IV.	Текстовий	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Робота над змістом тексту</i> Уніфікація формулювань і термінів у вступі та розділах роботи. Узгодження загальних висновків із теоретичних розділів з результатами експериментального дослідження 2. <i>Формулювання загальних висновків та анотацій</i> 3. <i>Оформлення чорнового варіанту всієї роботи</i> 	25.09.	

№	Етапи роботи	Зміст роботи	Термін виконання	Відмітка про виконання
	Рубіжний контроль	<i>Оцінювання стану готовності роботи і її рекомендація до захисту на засіданні кафедри</i> Подання на кафедру чорнового варіанту кваліфікаційної роботи з оцінкою наукового керівника щодо стану її готовності до захисту	15.10.	
V.	Технічне оформлення	1. <i>Доопрацювання та підготовка чистового варіанту роботи з дотриманням стандартних вимог (титульна сторінка, зміст, текст розділів із висновками за підрозділами та в кінці кожного розділу, висновки по роботі, список використаної літератури, анотації українською та англійською мовами, додатки).</i> 2. <i>Переплітання роботи та подання її на рецензування</i>	15.11.	
VI.	Підготовка роботи до захисту	1. <i>Підготовка доповіді до захисту роботи (актуальність, об'єкт, предмет, мета, завдання та методи дослідження; хід та основні результати теоретичного та експериментального дослідження, висновки)</i> 2. <i>Підготовка презентаційного матеріалу (мультимедійна презентація з таблицями, графіками, схемами тощо)</i>	30.11.	

Виконавець

_____ Тетяна КОВАЛЬ

Науковий керівник

_____ Оксана МАЦНЕВА

ГРАФІК ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ
на тему «Реалізація проблемно-тематичного шляху аналізу на
уроках зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу»

Етапи роботи	Зміст роботи	Термін виконання	Відмітка про виконання
<i>I. Підготовчий</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вибір теми Ознайомлення з публікаціями за останні 5-10 років і формулювання теми роботи разом із науковим керівником. 2. Вибір методів дослідження Визначення основних та допоміжних методів дослідження з урахуванням особливостей обраної теми. 3. Планування дослідження Складання орієнтовного плану роботи. 	<p>01.10</p> <p>15.10</p> <p>25.10</p>	
<i>II. Дослідницький</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Теоретичне дослідження проблеми Опрацювання програмних документів, вивчення психолого-педагогічних, і методичних основ навчання певного матеріалу чи діяльності (конкретизувати). 2. Розроблення власної методики Розроблення нової методики на основі результатів теоретичного дослідження проблеми. 3. Опис системи чи комплексу вправ Уточнення терміну та опис відповідного комплексу/ системи вправ на матеріалі конкретної теми / класу (згідно з програмою). 	<p>30.11</p> <p>25.12</p> <p>25.01</p>	
<i>III. Емпіричний</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організація емпіричного дослідження. Підготовка емпіричного дослідження. Опрацювання наукової літератури з проблеми методів наукового дослідження у психолого-педагогічних дисциплінах. Розроблення матеріалів, необхідних для проведення спостереження й анкетування. 2. Реалізація Проведення спостереження й анкетування. 3. Констатація Ретельний опис результатів емпіричного дослідження. 4. Інтерпретація результатів Усебічний аналіз результатів емпіричного дослідження. 	<p>28.02</p> <p>15.03</p>	

Етапи роботи	Зміст роботи	Термін виконання	Відмітка про виконання
<i>IV. Робота над текстом</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Робота над текстом Уточнення формулювань у вступі та розділах роботи. Узгодження висновків із теоретичних розділів із результатами експериментального дослідження. 2. Формулювання висновків. 3. Розроблення методичних рекомендацій учителеві. 4. Оформлення чорнового варіанту роботи та подання на перевірку науковому керівникові. 	10.09	
<i>V. Технічне оформлення роботи</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Доопрацювання та оформлення чистового варіанту роботи з дотриманням стандартних вимог (титульна сторінка, зміст, текст розділів із висновками за підрозділами та в кінці кожного розділу, висновки по роботі, список використаної літератури, анотації українською та англійською мовами, додатки). 2. Переплетення роботи та подання її на рецензування 	10.10	
<i>VI. Підготовка роботи до захисту</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Підготовка доповіді для захисту роботи (актуальність, мета, завдання, методи дослідження, основні результати теоретичного й експериментального дослідження). 2. Підготовка демонстраційного матеріалу (графіки, схеми, таблиці, малюнки, фонограми, картки тощо). 	10.11	

Виконавець _____ Наталія ПЕТРЕНКО

Науковий керівник
д.п.н., проф. _____ Ольга ЛІЛІК

**ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ
МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ**

Міністерство освіти і науки України

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Філологічний факультет

Кафедра іноземної філології та освітніх технологій

ТЕМА

Робота на здобуття
освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 014 Середня освіта
(Англійська мова та зарубіжна література)
магістранта(ки) II курсу, групи МА 21
ПІБ _____

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
ПІБ _____

Чернігів 20__

Роботу подано до розгляду «___» _____ 20___ року

Магістрант(ка)

_____

(підпис)

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____

(підпис)

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

(прізвище та ініціали)

Рецензент

_____

(підпис)

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на розширеному засіданні кафедри іноземної філології та освітніх технологій

протокол № ___ від « ___ » _____ 20___ року

Магістрант допускається до захисту роботи в екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри іноземної філології та освітніх технологій

_____

(підпис)

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

ЗРАЗКИ ОФОРМЛЕННЯ ЗМІСТУ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

**Магістерська робота на тему
«Реалізація проблемно-тематичного шляху аналізу
на уроках зарубіжної літератури
на основі компетентнісного підходу»**

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНОГО ШЛЯХУ АНАЛІЗУ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ	9
1.1. Компетентнісний підхід – методологічна основа для реформування сучасної літературної освіти	9
1.2. Особливості підготовки та проведення уроків зарубіжної літератури на компетентнісній основі	17
1.3. Проблемно-тематичний шлях шкільного аналізу художнього твору в системі традиційних та інноваційних видів і шляхів аналізу	25
Висновки до першого розділу	39
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНОГО ШЛЯХУ АНАЛІЗУ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ	42
2.1. Організація експериментально-дослідної роботи з проблеми дослідження	42
2.2. Діагностування стану проблеми в шкільній практиці	52
2.3. Методика реалізації проблемно-тематичного шляху шкільного аналізу художнього твору на уроках зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу	58
2.3.1. Особливості використання педагогічних технологій у процесі дослідно-експериментальної роботи	58

2.3.2. Особливості використання методів навчання у процесі дослідно-експериментальної роботи	73
2.4. Результати дослідно-експериментальної роботи з проблеми дослідження	79
Висновки до другого розділу	81
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87
ДОДАТКИ.....	94

**Магістерська робота на тему
«Методика формування
у майбутніх учителів англійської мови компетентності
в читанні з використанням мультимедійних текстів»**

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЧИТАННІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕКСТІВ	8
1.1. Цілі та зміст формування англomовної компетентності у читанні майбутніх учителів англійської мови	8
1.2. Психолого-педагогічні передумови формування англomовної компетентності у читанні студентів 1-го курсу	15
1.3. Мультимедійні тексти як засіб формування англomовної компетентності у читанні.....	22
Висновки до розділу 1	28
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЧИТАННІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕКСТІВ	29
2.1. Критерії відбору мультимедійних текстів для формування англomовної компетентності у читанні.....	29
2.2. Комплекс вправ для формування англomовної компетентності у читанні студентів 1-го курсу з використанням мультимедійних текстів	35
2.3. Модель організації процесу формування англomовної компетентності у читанні студентів 1-го курсу з використанням мультимедійних текстів	43
Висновки до розділу 2	50

РОЗДІЛ 3. ПРОБНЕ НАВЧАННЯ З ПЕРЕВІРКИ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЧИТАННІ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕКСТІВ	51
3.1. Організація та проведення пробного навчання	51
3.2. Констатація та аналіз пробного навчання	57
3.3. Методичні рекомендації щодо формування англомовної компетентності у читанні у майбутніх учителів з використанням мультимедійних текстів	63
Висновки до розділу 3	68
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ	79

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ВСТУПУ В МАГІСТЕРСЬКІЙ РОБОТІ

Магістерська робота на тему
«Реалізація проблемно-тематичного шляху аналізу на уроках
зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу»

ВСТУП

Актуальність дослідження. Ухвалення нового Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти від 30 вересня 2020 року [16] зумовлює необхідність упровадження нового підходу до моделювання уроків, характерною особливістю яких є триєдиний підхід до реалізації навчально-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти, зокрема: особистісно зорієнтований, компетентнісний та діяльнісний. Це призводить до зміщення акцентів в освіті з вивчення теоретичних основ певної наукової галузі на результати засвоєння навчальних програм, де зафіксовані не лише предметні знання, але й здатність застосовувати їх у практичній діяльності. Саме тому актуальною є проблема забезпечення формування предметних та ключових компетенцій учнів на уроках зарубіжної літератури, що стає можливим за умови реалізації вчителем компетентнісного та діяльнісного підходів у навчально-виховному процесі.

На жаль, варто констатувати, що задекларований у низці державних документів (Законах України «Про освіту» [65], «Про повну загальну середню освіту» [66], Концепції «Нова українська школа» [31] тощо) перехід середньої і вищої освіти на компетентнісну основу до сьогодні не набув теоретичного обґрунтування у працях науковців-методистів і не був репрезентований у практичних рекомендаціях для вчителів-практиків. У наукових дослідженнях переважно висвітлені загальнотеоретичні засади компетентнісного навчання без урахування особливостей окремих навчальних дисциплін або ж розгортаються дискусії довкола понять «компетенція» і «компетентність».

Теоретичною основою дослідження стали праці українських і зарубіжних дослідників (Байденка В. І., Бермуса О. Г., Новікова О. М.), у яких подано визначення компетенцій і компетентностей;

обґрунтовано принципи упровадження компетентнісного підходу в освіті загалом (Бех І. Д., Бібік Н. М., Калашникова С. А, Луговий В. І., Пометун О. М., Савченко О. Я., Слюсаренко О. М.); окреслено особливості його реалізації в межах літературної освіти в закладах середньої і вищої освіти (Базиль Л. О., Коваль В. О., Лілік О. О., Семенов О. М., Сидоренко В. В., Шуляр В. І.). окрім того, узято до уваги наукові дослідження науковців-методистів, у яких сформульовано основні наукові положення методики навчання літератури, зокрема описано види і шляхи шкільного аналізу літературного твору, визначено оптимальні методи, прийоми і технології навчання (Бондаренка Ю. І., Жили С. О., Мірошніченко Л. Ф., Ситченка А. Л., Токмань Г.Л.). Аналіз наукового доробку цих та інших педагогів і методистів дав підстави для висновку, що на сьогодні відсутні дослідження, присвячені особливостям реалізації компетентнісного підходу в шкільній літературній освіті в розрізі окремих шляхів шкільного аналізу художнього твору.

Отже, недостатня дослідженість зазначеної проблеми, її теоретична і практична значущість і зумовили вибір теми дослідження – «Реалізація проблемно-тематичного шляху аналізу на уроках зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу».

Об'єкт дослідження – навчально-виховний процес на уроках зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – форми, методи, прийоми і технології навчання зарубіжної літератури в контексті реалізації проблемно-тематичного шляху аналізу на основі компетентнісного підходу.

Мета дослідження – дослідити особливості реалізації проблемно-тематичного шляху аналізу на уроках зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу.

Досягнення поставленої мети передбачало виконання низки завдань, зокрема:

- схарактеризувати компетентнісний підхід як методологічну базу для реформування сучасної системи освіти загалом і літературної освіти зокрема;

- визначити особливості підготовки і проведення уроків зарубіжної літератури на компетентнісній основі;

- проаналізувати особливості застосування різних видів і шляхів шкільного аналізу художнього твору, визначити педагогічний потенціал проблемно-тематичного шляху аналізу;

- проаналізувати сучасний стан проблеми в шкільній практиці;

- розробити методику реалізації проблемно-тематичного шляху аналізу на уроках зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу, визначити оптимальні технології, методи і прийоми навчання;

- довести ефективність розробленої методики в процесі педагогічного експерименту.

Для реалізації мети і завдань застосовувалися такі **методи дослідження**:

теоретичні: аналіз і синтез державних документів, педагогічної і науково-методичної літератури, теоретичне узагальнення педагогічного досвіду з метою з'ясування стану та основних підходів до розв'язання досліджуваної проблеми в науці й практиці роботи вчителів; аналіз навчальних програм, посібників, шкільних підручників, публікацій науковців-методистів і вчителів-практиків;

емпіричні: анкетування вчителів та учнів, інтерв'ювання, бесіди з учителями-словесниками й учнями, спостереження за навчально-виховним процесом, педагогічний (констатувальний і формувальний етапи) експеримент.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що: уперше теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально апробовано методику реалізації проблемно-тематичного шляху аналізу на уроках зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу в закладах загальної середньої освіти; визначено оптимальні технології, методи і прийоми навчання, що сприяють підвищенню ефективності навчально-виховного процесу на уроках зарубіжної літератури в контексті компетентнісного підходу; обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечили ефективність упровадження методики реалізації проблемно-тематичного шляху аналізу на уроках зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу.

Практичне значення отриманих результатів полягає у впровадженні в практику роботи вчителя науково обґрунтованої та експериментально перевіреної методики реалізації проблемно-тематичного шляху аналізу на уроках зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу. Розроблена методика допоможе вчителям-словесникам у процесі вибору ефективних форм, методів і технологій для забезпечення ефективної реалізації проблемно-тематичного шляху шкільного аналізу художнього твору в старших класах закладів загальної середньої освіти, сприятиме загальному підвищенню рівня літературної освіти.

Апробація результатів дослідження здійснена у форматі виголошення доповідей під час II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Модернізація мовно-літературної освіти: досвід, проблеми, перспективи» (м. Чернігів, 21-22 лютого 2022 року), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Літературна творчість представників Ніжинської вищої школи: гуманітарний дискурс» (м. Ніжин, 04 лютого 2022 року), XIX міжуніверситетській студентській конференції «Актуальні питання культури мовлення» (м. Вінниця, 22 лютого 2022 року), VI Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (м. Вінниця, 06-07 липня 2022 року), Дванадцятих міжнародних і Двадцять дев'ятих Всеукраїнських педагогічних читаннях «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю. Шлях до серця дитини в травматичних ситуаціях життя» (м. Чернігів, 30 вересня 2022 року). Матеріали дослідження були оприлюднені у двох збірниках тез [3; 4] за результатами виступів під час конференцій, а також висвітлені в публікації, поданій до друку в науково-методичний журнал «Didactics».

Структура наукової роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі визначено актуальність, указано об'єкт, предмет, мету й завдання дослідження, наведено дані щодо апробації, наукової новизни, практичного значення отриманих результатів.

У першому розділі окреслено теоретичні засади дослідження, у другому описано хід дослідно-експериментальної роботи, обґрунтовано ефективність розробленої методики.

Список використаних джерел складає 100 позицій, із яких 9 іноземною мовою. У додатках подано матеріали, використані під час дослідно-експериментальної роботи.

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ РОЗДІЛІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ У МАГІСТЕРСЬКІЙ РОБОТІ

**Магістерська робота на тему
«Реалізація проблемно-тематичного шляху аналізу на уроках
зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу»**

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНОГО ШЛЯХУ АНАЛІЗУ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

1.1. Компетентнісний підхід – методологічна основа для реформування сучасної літературної освіти

Ідеї компетентнісної освіти (competence-based education – В. Б.) набули поширення в освітній галузі порівняно недавно, її відлік ведуть від доповіді ЮНЕСКО за 1997 рік. Дослідники (Г. Гуммель, П. Кіршнер, П. Вілстерен, М. Вігмен) стверджують, що причиною для впровадження зазначеного підходу в освіті стали вимоги представників бізнесу й промисловості до професійної підготовки фахівців.

[...].

Висновки до підрозділу (2-3 абзаци).

1.2. Особливості підготовки та проведення уроків зарубіжної літератури на компетентнісній основі

Технологія організації і проведення компетентнісного уроку стала предметом дослідження низки учених, зокрема Н. Голуб [Ошибка! Источник ссылки не найден.], О. Горошкіної [Ошибка! Источник ссылки не найден.], Т. Котик [Ошибка! Источник ссылки не найден.], І. Кучеренко [Ошибка! Источник ссылки не найден.], Т. Смагіної [Ошибка! Источник ссылки не найден.] тощо. Вони одностайні в думці, що особливості такого уроку полягають у тому, що в процесі його проведення створюються умови для розвитку учнів через практичну діяльність.

[...].

Висновки до підрозділу (2-3 абзаци).

1.3. Проблемно-тематичний шлях шкільного аналізу художнього твору в системі традиційних та інноваційних видів і шляхів аналізу

Види аналізу – це підходи до інтерпретації твору в контексті розуміння функцій художньої літератури [Ошибка! Источник ссылки не найден., с. 53]. Методика навчання зарубіжної літератури в закладах середньої і вищої освіти послуговується низкою видів аналізу літературного твору, деякі з яких уважаються традиційними, а деякі порівняно нещодавно увійшли в ужиток як реакція на суспільні і наукові потреби.

[...].

Висновки до підрозділу (2-3 абзаци).

Висновки до першого розділу

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ

ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНОГО ШЛЯХУ АНАЛІЗУ ХУДОЖНЬОГО

ТВОРУ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

2.1. Організація експериментально-дослідної роботи з проблеми дослідження

Дослідно-експериментальна робота щодо реалізації проблемно-тематичного шляху аналізу на уроках зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу передбачала проходження трьох етапів.

[...].

Висновки до підрозділу (2-3 абзаци).

2.2. Діагностування стану проблеми в шкільній практиці

У контексті вивчення стану досліджуваної проблеми в шкільній практиці було проаналізовано шкільну програму з зарубіжної літератури.

[...].

Висновки до підрозділу (2-3 абзаци).

2.3. Методика реалізації проблемно-тематичного шляху шкільного аналізу художнього твору на уроках зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу

2.3.1. Особливості використання педагогічних технологій у процесі дослідно-експериментальної роботи

У процесі аналізу проблематики й тематики художнього твору на уроках зарубіжної літератури доцільно застосовувати низку технологій навчання, як-от: переверненого навчання, розвитку критичного мислення, проєктну, проблемного навчання тощо.

[...].

Висновки до підрозділу (2-3 абзаци).

2.3.2. Особливості використання методів навчання у процесі дослідно-експериментальної роботи

Методи навчання (meta – шлях до мети і odos – слідувати) науковці (В. Андрущенко, І. Бех, А. Кузьмінський, В. Омеляненко) розглядають як впорядковані способи взаємопов'язаної, цілеспрямованої діяльності педагога та студентів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

[...].

Висновки до підрозділу (2-3 абзаци).

2.4. Результати дослідно-експериментальної роботи з проблеми дослідження

Формувальний етап педагогічного експерименту був проведений під час проходження виробничої (педагогічної) практики в закладі загальної середньої освіти №7 м. Чернігова в 10 класах. Експериментальною групою був 10-А клас, у якому навчалося 30 учнів, контрольною групою став 10-Б клас, у якому навчалося 28 учнів.

[...]

Висновки до підрозділу (2-3 абзаци).

Висновки до другого розділу

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ВИСНОВКІВ У МАГІСТЕРСЬКІЙ РОБОТІ

**Магістерська робота на тему
«Реалізація проблемно-тематичного шляху аналізу на уроках
зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу»**

ВИСНОВКИ

Аналіз наукових джерел із проблеми дослідження й результатів педагогічного експерименту дав змогу дійти таких висновків.

Компетентнісний підхід є концептуальною основою реформування сучасної системи середньої освіти, одним із важливих факторів модернізації її змісту, механізмом його увідповіднення вимогам сучасності. Його застосування в середній освіті спирається на міжнародний досвід, наукові теорії та практичні напрацювання.

Реалізація компетентнісного підходу в освіті передбачає визначення мети, вибір змісту, освітніх технологій, методів і прийомів навчання, пошук оптимальних шляхів оцінювання результатів навчальної діяльності. Він спрямований на розвиток особистості учня, формування ключових, предметних і між предметних компетентностей, опанування учнями нових способів діяльності, набуття ними досвіду самостійного розв'язання проблем; самореалізації та самовдосконаленню учнів. Основною метою реалізації компетентнісного підходу є не лише накопичення знань, умінь і навичок, а формування здатності застосовувати їх у різних проблемних ситуаціях.

Під час конструювання і проведення уроків зарубіжної літератури на компетентнісній основі учитель має враховувати шість його компонентів – цілевизначення, мотиваційне, змістове, технологічне, емоційне, рефлексійне, які забезпечують ефективність навчальної діяльності учнів загалом.

Компетентнісно зорієнтоване завдання – спеціально створена дидактична конструкція, що використовується з метою формування і перевірки рівня предметних, міжпредметних і ключових компетенцій (компетентностей). Компетентнісно зорієнтовані завдання спонукають до дії, оскільки спрямовані не на відтворення інформації, а на організацію самостійної пошукової і творчої діяльності школярів з метою розв'язання протиріччя між заданим і невідомим. Як правило, такі завдання передбачають вихід за межі предметного матеріалу, мають не лише навчальну, а й життєву цінність, оскільки ґрунтуються на актуальному (цікавому для учня) матеріалі, містять опис певної ситуації, яка пояснює потребу виконання. Саме єдність вказаних ознак дає

підстави для виокремлення цього типу завдань як самостійної дидактичної і методичної одиниці.

У процесі розроблення завдань компетентнісного характеру учитель має брати до уваги його компоненти, а саме: стимул, формулювання завдання, джерела інформації, а також інструменти перевірки.

Визначено, що в шкільній практиці функціують такі види аналізу художнього твору: соціологічний, культурологічний, лінгвістичний, інтертекстуальний, контекстуальний, компаративний. Серед шляхів особливою популярністю користуються традиційні – пообразний, проблемно-тематичний, композиційний, послідовний, комбінований, а також інноваційні – стильовий, ідеаційний, хронотопний, філософський тощо.

Ефективність шляхів шкільного аналізу літературного твору залежить від урахування вчителем жанрово-стильових і проблемно-тематичних особливостей художнього твору, розумових і психологічних особливостей розвитку учнів, вимог шкільної програми, теми й мети конкретного уроку, матеріально-технічного забезпечення закладу освіти.

З'ясовано, що проблемно-тематичний шлях аналізу художнього твору є одним із найбільш ефективних у шкільній практиці. Він дає гарні можливості для цілісного сприйняття твору, забезпечує емоційне тло для роботи з літературним текстом, сприяє розвитку в учнів логічного та критичного мислення, літературно-аналітичних навичок, умотивовує вивчення твору. У процесі навчання компетентнісно зорієнтовані завдання виступають у ролі технологічного інструмента реалізації компетентнісного підходу, забезпечують шляхом створення ситуації успіху і визначення особистісних смислів позитивну настанову на читацьку діяльність.

На основі вивчення стану досліджуваної проблеми в шкільній практиці з'ясовано, що попри задекларований перехід літературної освіти на компетентнісну основу на сьогодні в шкільній практиці переважно панує «зунівський» підхід, що призводить до таких недоліків у навчальних досягненнях учнів, як-от: труднощі у висловленні власної думки щодо порушеної проблеми, проведенні паралелей із сучасністю й іншими творами, відсутності критичної оцінки зображуваних подій.

Обґрунтовано, що дотримання послідовності реалізації визначених етапів дослідно-експериментальної роботи, а також окреслених педагогічних умов (організація самостійної навчальної діяльності старшокласників на уроках зарубіжної літератури; візуалізація навчального матеріалу, його адаптація до психологічних особливостей сучасних учнів; використання онлайн-сервісів і програм у процесі роботи з різними видами навчального матеріалу (історико-літературним, біографічним, теоретико-літературним, текстовим)) забезпечили ефективність упровадження розробленої методики з реалізації

проблемно-тематичного шляху аналізу художнього твору на уроках зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу, а визначені критерії і рівні мали гарантувати об'єктивність оцінювання рівня навчальних досягнень учнів – учасників педагогічного експерименту.

У контексті розроблення методики реалізації проблемно-тематичного шляху шкільного аналізу художнього твору на уроках зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу було визначено ефективні педагогічні технології і методи навчання, що використовувалися в процесі формувального етапу педагогічного експерименту, зокрема технології переверненого навчання, проблемного навчання, проєктів, а також методи складання і розв'язування кросенсів, ментальних карт, мемів, інтерактивні методик (мікрофон, мозковий штурм, акваріум тощо), а також традиційних методів (лекція, розповідь, бесіда, дискусія, виразне читання тощо).

Аналіз результатів формувального етапу педагогічного експерименту дає підстави для висновку, що запропонована методика реалізації проблемно-тематичного шляху аналізу на уроках зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу є ефективно й заслуговує на впровадження в навчально-виховний процес закладів загальної середньої освіти. Зокрема в результаті дослідно-експериментальної роботи в ЕГ значно вищі показники за достатнім і високим рівнем, ніж у КГ, зокрема: високий рівень діагностовано у 14,3% учнів КГ і 23,3% учнів ЕГ, достатній – у 50% учнів КГ і 56,7% учнів ЕГ. Зростання відбулося за рахунок зменшення кількості учнів з низьким і середнім рівнями, відсоток яких вищий у КГ: низький рівень діагностовано в 7,1% учнів КГ і 3,3% учнів ЕГ, а середній – у 28,6% учнів КГ і 16,7% ЕГ.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробленні методик реалізації інших шляхів шкільного аналізу на уроках зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу..

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ АНОТАЦІЇ ДО МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

АНОТАЦІЯ

Петренко Н. Ю. Реалізація проблемно-тематичного шляху аналізу на уроках зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу

У магістерській роботі досліджено особливості реалізації проблемно-тематичного шляху аналізу на уроках зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу. З цією метою було схарактеризовано компетентнісний підхід як методологічну базу для реформування сучасної системи освіти загалом і літературної освіти зокрема, визначено особливості підготовки і проведення уроків зарубіжної літератури на компетентнісній основі, окреслено особливості компетентнісних завдань із зарубіжної літератури. У процесі дослідження проаналізовано особливості застосування різних видів і шляхів шкільного аналізу художнього твору, визначено педагогічний потенціал проблемно-тематичного шляху аналізу. На цій основі розроблено методику реалізації проблемно-тематичного шляху аналізу на уроках зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу, зазначено оптимальні технології, методи і прийоми навчання. У процесі педагогічного експерименту доведено ефективність розробленої методики реалізації проблемно-тематичного шляху аналізу на уроках зарубіжної літератури на основі компетентнісного підходу.

Ключові слова: зарубіжна література, компетентнісний підхід, урок, проблемно-тематичний шлях, шкільний аналіз, художній твір.

**ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ
В СПИСКУ ДЖЕРЕЛ, ЯКИЙ НАВОДЯТЬ
У КВАЛІФІКАЦІЙНІЙ РОБОТІ**

Вид літературного джерела	Приклад оформлення бібліографічного опису в списку використаних джерел
Монографії: один автор	Харчук Р. Сучасна українська проза: постмодерний період: навч. посіб. Київ: «Академія», 2008. 322 с. Квіт С. Свобода стилю: есеї та статті. Київ, 1996. 76 с.
два і три автори	Зборовська Н., Ільницька М. Феміністичні роздуми: на карнавалі мертвих поцілунків. Львів: Літопис, 1999.
Багатотомні видання	Енциклопедія історії України : у 10 т. / ред. рада: В. М. Литвин (голова) та ін. ; НАН України, Ін-т історії України. Київ : Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. Київ : Ін Юре, 2007. Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінології. 424 с.
Словники	Громяк Р. Т., Ковалів Ю. І. Літературознавчий словник-довідник. Київ: Академія, 1997. 752 с.
Складові частини книги	Павлишин М. Чому не шелестить «Листя землі?» / М. Павлишин. <i>Канон та іконостас: Літературно-критичні статті</i> . Київ: Час, 1997. С. 276-292. Логвіненко Н. Сучасний стан української фантастичної прози. <i>Логвіненко Н. Українська фантастична проза в системі факультативних занять: метод. посіб.</i> Книга: Книга, 2012. С. 166-175.
Статті в журналі	Фесенко В. І. Літературна герменевтика П. Рікера. <i>Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського державного лінгвістичного університету</i> . 2000. Вип. 2. С. 118-125. Ільченко О. М. Про дискурсивні модуляції етикетних засобів англо-американського наукового дискурсу. <i>Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна</i> . 2002. № 567. С. 175-180. Янковчук М. М. Розвиток обдарованості : практичний досвід. <i>Обдарована дитина</i> . 2013. № 9. С. 48-49.
Дисертації	Воробйова О. П. Лінгвістичні аспекти адресації художнього тексту: дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.19. Київ, 1993. 382 с.

Вид літературного джерела	Приклад оформлення бібліографічного опису в списку використаних джерел
Автореферати дисертацій	Ковальова О. Ю. Бінарні колізії модернізму та авангардизму в українській літературі першої половини ХХ ст. (творчість Лесі Українки, М. Семенка, Б.-І. Антонича): автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2006. 20 с.
Електронний ресурс	Трофименко Т. «Звірослов» Тані Малярчук або сучасний «Бестіарій». URL: http://books.netagency.com.ua/digest/2009/11/24/132349.html . (дата звернення: 18.05.2021).

ЗАСОБИ МІЖФРАЗОВОГО ЗВ'ЯЗКУ В НАУКОВІЙ ПРАЦІ

Мовленнєва функція	Мовні засоби
Послідовність викладу	по-перше, по-друге, по-третє, з одного боку, з іншого боку, насамперед, наостанок, передусім, почнемо з того, що спочатку, також, далі, водночас, після того, як нарешті
Ступінь вірогідності повідомлень	Очевидно, безумовно, без сумніву, безперечно, напевне, певно, певна річ, звичайно, мабуть, як відомо
Послідовність у часі	Спочатку, потім, тепер, насамперед, перш ніж, після того як, одночасно, наприкінці
Причина і наслідок, умова і наслідок	Якщо..., то...; оскільки; тому; а відтак; позаяк; таким чином; внаслідок; завдяки тому, що; у зв'язку з тим, що; через те, що; у результаті; це пов'язано з; зважаючи на те, що; з огляду на те; що; з огляду на викладене вище; це спричиняється тим, що; це залежить від того, що
Зіставлення, протиставлення	Так само, як і...; як ..., так і...; проте; але; навпаки; у той самий час; однак; утім
Доповнення, уточнення	Водночас, зокрема, крім того, щоправда, наприклад, як-от, цебто, разом з тим, точніше, зауважмо
Узагальнення, висновок	Отже, таким чином, відтак, узагальнюючи сказане, з розглянутого можна зробити висновок, зважаючи на викладене вище, звідси, підсумовуючи
Ілюстрація до сказаного	Наприклад, так, проілюструємо це на, кілька прикладів, опишемо кілька випадків, коли
Перехід до нової думки	Розгляньмо, перейдемо до, ще одне:

**МОВНІ ЗАСОБИ,
ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬ ПІД ЧАС ЦИТУВАННЯ І ПЕРЕКАЗУ
ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

Цитування	Переказ
<p>К. писав/пише: «» Як пише/писав К.: «» Як твердив ще К.: «» Як підкреслює К.: «» Згідно з К.: «» Згідно з уявленнями К.: «»</p> <p>На думку К.: «» К. гадає, що «» Як зазначив К.: «» К. вважає, що в цьому віці «» К. зазначав з цього приводу, що «» К. так характеризує...: «» «..., - зазначає К., - ...» «..., - читаємо у К., - ...» «..., - резюмує К., - ...» Причину такої ситуації К. бачить у тому, що «» К., проте, відстоює іншу точку зору, згідно з якою «»</p>	<p>К. вважав/стверджував, що... К. гадав, що... К. стверджував, що... К. вказує на... Автор наголошує на... К. виділяє/зазначає/гадає/ підкреслює/пропонує/рекомендує/ розрізняє/стверджує/вважає, що ... За К., ... За словами К., .. На думку К., ... З точки зору К., ... Згідно з К. / концепцією авторів, ... К. вбачає головну причину в ... К. дійшов висновку, що... У цій статті автор доходить висновку, що... Якщо йти за К., то... К. зазначав з цього приводу, що ... Дотримуючись іншої точки зору, К. стверджує, що...</p>

РЕКОМЕНДОВАНА СТРУКТУРА ВІДГУКУ КЕРІВНИКА

ВІДГУК

**наукового керівника на магістерську роботу
на здобуття освітнього ступеня «магістр» студента (ПІБ)
на тему: _____**

Актуальність теми.

Характеристика об'єкта і предмета, мети дослідження.

Рівень обґрунтованості вибору методології дослідження.

Короткий аналіз джерельної бази дослідження.

Елементи новизни та практична спрямованість роботи.

Рівень самостійності розробки теми.

Реалізація матеріалів роботи (апробація у вигляді статті, доповіді на конференції, результати роботи прийнято до використання в навчальному процесі, в роботі установи чи організації тощо).

Якість оформлення роботи.

Зауваження.

Загальні висновки про можливість допуску роботи до захисту.

Прізвище, ім'я, по батькові, посада, науковий ступінь, вчене звання наукового керівника, дата і підпис

РЕКОМЕНДОВАНА СТРУКТУРА РЕЦЕНЗІЇ

РЕЦЕНЗІЯ

на магістерську роботу на здобуття освітнього ступеня «магістр» студента (ПІБ) на тему: _____

Актуальність теми.

Відповідність об'єкта і предмета, мети дослідження його темі.

Коректність визначених завдань у контексті теми дослідження.

Логічність структури.

Глибина розкриття теми та висновків.

Правильність застосування обраних методів дослідження.

Елементи новизни та практична спрямованість роботи.

Ступінь повноти і різноманітності вивчення джерельної бази.

Рівень самостійності та оригінальності суджень.

Рекомендована оцінка кваліфікаційної роботи з пропозицією присвоїти освітній ступінь магістра авторові дослідження.

*Прізвище, ім'я, по батькові, посада, науковий ступінь, вчене звання
рецензента, дата і підпис*

Навчально-методичне видання

Бирюк О.В., Лілік О.О., Стеченко Т.О.

**МЕТОДИКА НАПИСАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ
В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Технічний редактор
Комп'ютерна верстка
та макетування

О. Клімова

О. Клімова

*Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 23743-13583 ПР від 06.02.2019 р.*

Підписано до друку 05.12.2023 р. Формат 60 x 84 1/16.
Ум. друк. арк. 5,35. Обл.-вид. арк. 4,25. Зам. № 041.
Редакційно-видавничий відділ НУЧК імені Т. Г. Шевченка,
14013, м. Чернігів, вул. Гетьмана Полуботка, 53,
тел. 941-102.
nuchk.tipograf@gmail.com